

Hatikva

Ročník čtvrtý התאחדות היהדות הליבראלית בצ"ח Leden – Duben 2004 Tewet – Adar 5764

ze života ŽLU
pozvánky
aktuálně
názory
vzdělávání
rozhovor
články a komentáře
recenze
s tužkou na provázku

Vzdělávání:

**PESACH
JUDAISMUS PRO DNEŠEK**

Téma:

VOLBY V ŽO PRAHA

*Halehujah!
Chvalte Boha
ve svatyni Jeho,
chvalte Ho v nebi
moci Jeho!*

Úvodník	3
---------------	---

ZE ŽIVOTA ŽLU

Návštěva rabína Salamona v Praze	4
Další setkání	4
Návštěvy rabína Charinga	
Beseda s Benjaminem Kurasem	
Setkání se spisovatelkou Evou Erbenovou	
Pesach Seder ŽLU	5

POZVÁNKY

Kulturní program ŽM v Praze na duben 2004	6
Týden židovské kultury Holešov	6

AKTUÁLNĚ

Nový zpravodaj	7
Volby ŽOP 2004	7
Volební období 2001 – 2004	9

NÁZORY

Dobré zprávy rok poté	11
Je to jen historie?	13

VZDĚLÁVÁNÍ

Historické pozadí svátku Pesach	15
Judaismus pro dnešek	17

ROZHOVOR

Rozhovor se sochařem Olbrazem Zoubkem	20
---	----

ČLÁNKY A KOMENTÁŘE

Izraelsko-palestinský konflikt: kdo komu straní?	22
--	----

RECENZE

Helmut Newton	26
Moderní umění, Picasso a Kishon	27

S TUŽKOU NA PROVÁZKU

Sekl se Orwell o dvacet let?	28
Politikové na útěku	28

Foto na obálce: Rabín Thomas Salamon vede dopolední šabatovou bohoslužbu ve Španělské synagoze. Foto M. Spevák.

Poděkování

Představenstvo ŽLU a redakční rada Hatikvy srdečně děkují všem členům a příznivcům Židovské liberální unie, jakož i všem předplatitelům Hatikvy, kteří v minulém roce 2003 poslali své finanční příspěvky. Někteří tak učinili už i v tomto roce 2004. Tyto prostředky jsou hlavním a nezbytným zdrojem příjmů ŽLU.

Dále upřímně děkujeme Odboru církví Ministerstva kultury ČR za poskytnutí dotace pro rok 2004 na vydávání zpravodaje ŽLU Hatikva.

Těž jsme vděční Židovské obci v Praze za příspěvek na placení inkasa za kancelář ŽLU ve Dlouhé 37.

Bez těchto finančních dotací by Židovská liberální unie v České republice nebyla schopna pokračovat ve své činnosti.

Volby v Židovské obci v Praze

Uvnitř tohoto čísla Hatikvy přetiskujeme oficiální seznam kandidátů do voleb reprezentace a revizní komise Židovské obce v Praze (ŽOP). Tyto volby, které rozhodnou o dalším směřování pražské obce v následujících čtyřech letech, se podle posledního rozhodnutí budou konat v neděli 25. dubna 2004.

Mnozí členové ŽLU jsou zároveň řádnými členy ŽOP. Židů v Praze je tak málo, že se většinou osobně známe. I názory a postoje většiny kandidátů jsou v podstatných aspektech všeobecně známy. Věříme, že naši voliči uvážlivě využijí svých zkušeností a ve volbách dají svůj hlas těm osobnostem, které mohou prospět pluralizaci a liberalizaci Židovské obce v Praze, a tím i celého židovského života v Čechách. To je hlavním programovým cílem ŽLU.

Volební členské shromáždění ŽLU

Svoláváme volební členské shromáždění ŽLU, které se bude konat v **neděli 6. června 2004 od 14:00 hodin ve společenském sále ČUN, Dlouhá 37, Praha 1.** O dalších podrobnostech budete informováni na Vaše e-mailové adresy.

Návrhy kandidátů do nového představenstva a revizní komise ŽLU zasílejte na e-mail: fendrych@fzu.cz, nebo SMS zprávou na mobil +420 605 880 583, případně poštou na adresu: ŽLU, Dlouhá 37, 110 00 Praha 1. Tamtéž se můžete obrátit i s jakýmkoliv dalšími podněty či dotazy.

Těšíme se na Vaši aktivní účast.

Představenstvo ŽLU

Členské příspěvky na rok 2004

Rádi bychom předešli případným nedorozuměním ohledně identifikace člena, který zasílá příspěvky poštovní poukázkou. Vzhledem k tomu, že na **poštovní poukázce** je uvedena „**zpráva pro příjemce**“, která by se měla zobrazit na výpisu z účtu, prosíme, abyste do této „zprávy“ uváděli své **příjmení a jméno**. Rodná čísla už nelze jednoduše používat vzhledem k zákonu na ochranu osobních údajů. Pro názornost uvádíme vzor vyplněné poštovní poukázky.

V případě, že zasíláte členské příspěvky bezhotovostně pomocí bankovního „**příkazu k úhradě**“, zeptejte se, prosím, na přepážce, kde má banka na příkazu tzv. „**AV pole**“ a tam vyplňte opět **své příjmení a jméno**. Vzhledem k tomu, že povinnost zobrazit „AV pole“ na výpisu příjemce je teprve povinná krátkou dobu, nejsou k tomu všechny formuláře „příkazu k úhradě“ dosud přizpůsobeny. Např. ČSOB má „AV pole“ na svém formuláři jasně označeno, ale jiné banky svůj formulář ještě nepřizpůsobily. Zároveň je třeba se zeptat, **zda-li je nutno** kromě příjmení a jména zároveň na příslušném místě „příkazu

k úhradě“ **napsat i slova „AV pole“**. Jako konstantní symbol uvádějte číslo 558.

Členské příspěvky se na rok 2004 nemění – pro osoby výdělečně činné jsou minimálně 500,- Kč, pro studenty a důchodce 200,- Kč. Každý vyšší příspěvek nás mile potěší.

Představenstvo ŽLU

Návštěva rabína Salamona v Praze

Na pozvání ŽLU navštívil Prahu o víkendu 20.-21.3.2004 rabín Thomas Salamon, rodák z Československa, který odešel do emigrace v roce 1968 a kterého jsme si před čtyřmi lety zvolili za rabína Židovské liberální unie v České republice. Přijel spolu se třemi mladými učiteli ze své liberální Westminsterské synagogy v Londýně a se 14 dětmi ve věku Bar-(Bat-) Mícva.

V sobotu 20. 4. dopoledne vedl v krásném prostředí Španělské synagogy ranní šabatovou bohoslužbu Šachrit, které se zúčastnilo přes 60 lidí. Na společném obědě se pak scházel k soukromým rozhovorům s mnoha členy ŽLU. Především diskutoval s těmi z nás, které připravuje na konverzi k judaismu, což bylo jedním z důležitých cílů jeho návštěvy. Sobotních setkání se účastnila i řada mimopražských členů ŽLU (z Holešova, Ústí nad Labem,

Liberce, Ústí nad Orlicí, atd.) i dávných přátel pana rabína. Jako hosté nás přišli navštívit i předseda komunity Bejt Simcha Julius Muller a fotografové Pavel Dias a Michal Spevák.

Po obědě se výprava vydala na prohlídku Pražského hradu, Malé Strany a Starého Města. Na večeri se pak všichni sešli v proslulé restauraci bratří Töpferů „U Kalicha“, kde se rabín Salamon sešel s předsedou ŽLU Františkem Fendrychem. Po večeri

následovala návštěva představení „Graffiti“ v divadle Laterna Magika.

V neděli ráno si hosté z Londýna prohlédli pražské Židovské Město a expozice Židovského muzea. Odborný výklad v angličtině výpravě poskytla místopředsdkyně ŽLU Jiřina Nováková, která se všem obětavě věnovala, přestože byla ve stejný čas pozvána na svatbu Debory Dostálové do Španělské synagogy.

U všech zúčastněných zanechala tato návštěva krásné vzpomínky a budeme se těšit na další setkání s naším panem rabínem.

Foto: M. Spevák

Další setkání

Židovská liberální unie pořádala mnoho dalších akcí, bohoslužeb, oslav židovských svátků, kulturních večerů a setkání s významnými osobnostmi.

Rabín Světové unie progresivního judaismu pan Douglas Charing při svých pravidelných měsíčních návštěvách vedl Kabalat Šabat ve Španělské synagoze nebo ve Dlouhé 37. Ujal se i vedení letošní chanukové oslavy, kterou ŽLU uspořádala společně s Židovskou obcí v Děčíně, a purimového setkání ŽLU ve Dlouhé. Po rituální části dokáže pokaždé přidat i zajímavou a vtipnou přednášku.

Často přilétá do Prahy též spisovatel Benjamin Kuras, který nám při své poslední návštěvě představil svou novou knihu „Zakázané ovoce vědění. Bible jako drama a terapie.“

Další milou příležitostí bylo setkání se spisovatelkou Evou Erbenovou, narozenou v Děčíně a žijící v Izraeli. Všichni účastníci byli zaujati nejen vzpomínkami na její dětství v Děčíně a v Praze, ilustrujícími předválečný život českých Židů, jejím osudem během holocaustu, ale i jejími vyhraněnými komentáři k situaci v minulém a současném Izraeli.

Pesach Seder ŽLU

Svátek Pesach, trvalou připomínku a oslavu osvobození Židů z egyptského otroctví, letos členové ŽLU a jejich přátelé zahájili tradiční rituální večeří Seder a společenským setkáním v předvečer Pesachu 5. 4. 2004 v zasedacím sále ČUN ve Dlouhé 37.

Letos k nám poprvé nemohl přijít žádný ze zahraničních přátel, kteří v minulosti vedli naše Sedery (Benjamin Kuras, manželé Hermanovi, rabín Douglas Charing). I to je možná symbolem našeho osvobození, že jsme dokázali celý Seder zorganizovat a vést samostatně. Největší zásluhu má pan Michael Makovec, který se ochotně ujal vedení Sederu a provedl nás

brilantně a v příjemné pohodě celým rituálem. Vycházel při tom ze vzpomínek na sederové večere, které v dětství strávil se svým dědečkem. Četl a zpíval nám odstavce z více než sto let staré domácí ilustrované česko-hebrejské Hagady, kterou sepsal vinohradský rabín. K tomuto Sederu jsme též dostali krásný dar pro ŽLU, bohatě vyšívanou pokrývku na macesy, kterou nám věnoval pan Ing. Viktor Schwarcz. Když jsme se rozcházeli zpět do svých domovů, všichni říkali: „To byl náš nejhezčí Seder!“.

František Fendrych

Foto: T. Květák

Kulturní program ŽM na duben 2004

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze
 Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro
 tel. 222 325 172, fax 222 318 856
<http://www.jewishmuseum.cz>
 email: education@jewishmuseum.cz

čtvrtek 1. 4. v 18 hod.:

Současný Izrael - beseda s **Danielem Kumermannem**
 po ukončení jeho velvyslanecké mise z let 1999 – 2003.
Vstupné 10,- Kč

čtvrtek 8. 4. v 18 hod.:

Židovská Itálie -1.- Ferrara - vernisáž výstavy fotografií
 výtvarníka **Jaromíra Dvořáka** ve spolupráci s Italským kultur-
 ním institutem v Praze. Výstava potrvá do konce května.
 (Občerstvení)

středa 14. 4. v 18 hod.:

„Židé v boji proti nacismu“ - vernisáž výstavy dokumentující
 život osobností židovského odboje za 2. světové války. Výstava
 předchází souhrnné expozici, která bude otevřena v Národním
 muzeu v roce 2005.

čtvrtek 15. 4. v 18 hod.:

Arnošt Kolman - Ztracená generace - literární večer věno-
 vaný pamětem Arnošta Kolmana. S úvodním slovem vystoupí
Prof. Dr. František Janouch a ukázky z díla přečte
Hana Frejková.

pondělí 19. 4. v 18 hod.:

Moje setkání s židovstvím - přednáška
 ThDr. Jana Schwarze, patriarchy Československé
 církve husitské, ze stejnojmenného cyklu. *Vstupné 10,- Kč*
 (Občerstvení)

středa 21. 4. v 18 hod.:

**T.G.Masaryk a židé - židé a T.G.Masaryk: legenda
 a skutečnost** - přednáška **PhDr. Blanky Soukupové**
 z cyklu „Židovská menšina v Československé republice
 ve 30. letech“. *Vstupné 10,- Kč*

čtvrtek 22. 4. v 18 hod.:

Lidé z masných krámů - přednáška vrchního rabína
Karola Sidona ze stejnojmenného cyklu. *Vstupné 10,- Kč*

úterý 27. 4. v 19 hod.:

Meziny v židovských dějinách (1. část) - přednáška
 hostujícího rabína Bejt Praha **Mortona Narrowa**
 (anglicky s tlumočením do češtiny). *Vstup volný.*

středa 28. 4. v 18 hod.:

Pintele a jiné jidiš písně - koncert dua **Frejková - Hromek**,
 zpěv: **Hana Frejková**, kytara: **Michal Hromek**. *Vstupné 50,- Kč*

čtvrtek 29. 4. v 18 hod.:

Homosexualita - přednáška **Sylvy Wittmannové**
 (Bejt Simcha) z cyklu „Zásady ortodoxního judaismu,
 zásady konzervativního judaismu a zásady reformy“ (česky).
Vstupné 10,- Kč

Sál je přístupný vždy 20 minut před zahájením programu.

VÝSTAVY:

Židovská Itálie - 1. - Ferrara, fotografie výtvarníka
Jaromíra Dvořáka. Výstava zahájena vernisáží 8. 4.
 a potrvá do konce května 2004.

Židé v boji proti nacismu, představení osobností židovského
 odboje za 2. světové války. Výstava zahájena vernisáží 14. 4.
 a potrvá do konce května 2004.

Týden židovské kultury Holešov 19.7 – 25.7. 2004

Předběžné schéma (aktuální stav z 01.02.04)

Čas/den	Pondělí 19.7	Úterý 20.7	Středa 21.7	Čtvrtek 22.7	Pátek 23.7	Sobota 24.7	Neště 25.7
10	Část festivalu zaměřená pro obyvatele Holešova včetně promítání filmů s židovskou tematikou a s úvodním slovem před filmem kino Svět začátky ve 20 hodin				Část věnovaná všem zájemcům o judaismus		
14.							
16.	Cyklus přednášek o židovské historii Holešova a památkách. Šachova synagoga a obřadní místnost začátky v 18 hodin				Zvláštnosti Šachovy synagogy a mystéria holešovského ghetto včetně promítání hřbitova. Jiří Říčník Začátek v 19 hodin	Vystoupení skupiny Rut na náměstí Dr. E. Beneše (začátek v 9.30) Kostování slivovice a výrobků firmy Jelinek. Prezentace košer výrobků, tvarůžkárny Lošice, pivovarů Beno a Píšť a ostatních.	
17.						Přednáška ing. Dvořáka o historii firmy Jelinek Šachova synagoga	
18.	Halacha v životě Židů a smysl a význam kašrutu M.Chl.Koller	Přednáška Daniele Polakoviče o pobytu Maharala na Moravě a jeho možné působení Holešově	Přednáška Cyrila Měsíce o holešovském Einsteinovi		Četba o mystériích holešovského ghetta a z díla Šacha + Koncert Alexandra Shonerta při svičkách Šachova synagoga Začátek ve 21h	Vystoupení předkapely „Létající rabín“	
19.	Slavnostní otevření obřadní místnosti a Zahájení festivalu Obřadní místnost					Vystoupení hlavní klezmerové skupiny Prezburger klezmer band Začátek ve 20 hodin	Ekumenická bohoslužba a závěr festivalu
20	Koncert vážné hudby (Kateřina Hájková) Obřadní místnost	Promítání filmu Pianista – kino Svět	Promítání filmu Vyvolení – kino Svět	Promítání filmu Mezi zaslepenými blázný Po skončení diskuse v čajárně		Po ukončení diskotéka Židovské hudby v čajárně	

Nový zpravodaj

Židovská obec v Praze začala vydávat nový zpravodaj **Obecní noviny**. Považujeme to za výborný nápad a prospěšný čin. Obecní noviny totiž přinášejí skutečně aktuality ze současného života Židovské obce v Praze. Píší i o věcech, které jsme se jinak dozvídali pouze z ústního podání od různých jiných členů obce. Vzhledem k tomu, že mnoho členů Židovské liberální

unie patří zároveň k Židovské obci v Praze, velmi nás takové aktuální informace zajímají (zvláště v nynější předvolební situaci).

Jsmo si vědomi toho, že na dalším vývoji Židovské obce v Praze bude nesmírně záviset i další osud židovství v Čechách, možnosti jeho pluralizace a liberalizace, které patří k hlavním cílům Židovské liberální unie.

Z Obecních novin přetiskujeme následující informace k volbám do reprezentace a revizní komise Židovské obce v Praze.

Představenstvo ŽLU

Volby ŽOP 2004

Do kulturního oddělení ŽOP jsme dostali několik otázek, které se týkají nadcházejících voleb. K našemu překvapení jsme z dotazů zjistili, že mnozí si pod pojmem vedení představují předsedu a tajemníka – v případě ŽOP roku 2004 pana Ing. Tomáše Jelínka a paní Mgr. Olgu Dostálovou. Sdělujeme tedy, že vedení se skládá z počtu osmi lidí a ve volebním období 2001 – 2004 pracovali ve vedení Židovské obce Praha tito pánové a dámy:

Členové současného vedení ŽOP:

Ing. Tomáš Jelínek, předseda ŽOP
Jiří Daníček, místopředseda
Prof. Ing. Felix Kolmer, DrSc., místopředseda
PhDr. Leo Pavlát
Eva Lorencová
Mgr. Johana Dostálová
K.E. Sidon, vrchní pražský rabín
Mgr. Olga Dostálová, tajemnice ŽOP
Prvních 6 členů vedení ŽOP se umístilo ve volbách na předních místech, vrchní pražský rabín a tajemník byli virilními členy (z titulu svých funkcí).

Otázky směřují též ke složení a práci reprezentace ŽOP.

V reprezentaci ŽOP ve volebním období 2001 – 2004 pracovali:

PhDr. Leo Pavlát
Jiří Daníček
MUDr. Pavel Kolan
JUDr. Tomáš Kraus
Ing. Tomáš Jelínek
Tommy Karas
RNDr. Petr Kučera, CSc.
PhDr. Jan Munk, CSc.
Prof. Ing. Felix Kolmer, DrSc.
Mgr. Johana Dostálová
Tomáš Fritta Haas
PhDr. Kateřina Biglová
JUDr. Zuzana Artnerová
RNDr. Zuzana Skálová
RNDr. Michaela Vidláková
Eva Benešová

Eva Lorencová
Ivana Jurečková
Vida Neuirthová
Eva Dušková
Ing. Alena Munková
PhDr. Zuzana Peterová
Ing. Michal Borges
František Banyai (nastoupil po Martinu Šmokovi, který odstoupil z důvodů časových – nemohl se pravidelně účastnit zasedání reprezentace)
Virilní členové: vrchní rabín K.E. Sidon, tajemnice Mgr. O. Dostálová

Jedna z velmi častých otázek je, proč jsou do reprezentace voleni zaměstnanci ŽOP a institucí, které jsou ŽOP kontrolovány.

Odpověď předsedy ŽOP Tomáše Jelínka:
Protože to umožňují současné Stanovy ŽOP. Je to ale věc neobvyklá, která není běžná v zahraničních komunitách. Členové reprezentace – zaměstnanci tak vlastně kontrolují sami sebe. Ani předválečná pražská obec tento konflikt zájmů neumožňovala. Reprezentace radikální řešení tohoto problému obešla povinnou informací u každého kandidáta, která bude uvedena ve volební brožurě, o zaměstnání na ŽOP či v jiné organizaci kontrolované ŽOP. Je tak na voličích, do jaké míry jim tento problém vadí.

**A na závěr:
Jak si volíme své zástupce?**

Odpověď tajemnice ŽOP Olgy Dostálové:
Všichni členové ŽOP starší 18 let mají aktivní a pasivní volební právo – tzn. mohou volit a mohou být voleni do všech volených orgánů Obce.

Volené **orgány ŽOP** jsou:

- **reprezentace** (24 členů + 2 virilní – vrchní rabín a tajemník)
- **revizní komise** (3-5 členů)

Členové ŽOP mohou **volit a být voleni i do rady Federace ŽO** (15 členů) a **revizní komise FŽO** (1 člen).

Volit lze **prezenčně** na volební schůzi (letos 25.4.04) nebo **korespondenčně** (do 15 hod. dne 23.4.04).

V týdnu od **15. do 19. 3. 04 budou všem členům ŽOP rozeslány kandidátní listiny** a brožury „Seznam kandidátů“, kde si přečtete stručnou charakteristiku jednotlivých kandidátů.

28. 3. 04 se bude konat v přízemí židovské radnice **předvolební shromáždění**, kde se budou moci jednotliví kandidáti představit osobně a zodpovědět případné dotazy voličů. Na tomto shromáždění bude též **zvolena volební komise**, která se nejpozději do 15 dnů sejde a zvolí ze svého středu předsedu.

Po sečtení všech odevzdaných prezenčních a korespondenčních hlasů sestaví volební komise podle počtu získaných hlasů **pořadí 24 zvolených členů reprezentace ŽOP** a 4 náhradníků, **3 – 5 členů revizní komise ŽOP**, **15 zvolených členů rady FŽO** a 2 náhradníků a **1 člena revizní komise FŽO**.

Nová reprezentace ŽOP se sejde v nejbližším termínu (cca do 3 dnů po sečtení hlasů), aby ze svého středu za přítomnosti notáře hlasováním zvolila **předsedu a vedení ŽOP**. Reprezentace rozhodne o počtu místopředsedů a členů vedení a zvolí je hlasováním.

Připravila Jana Klimentová,
kulturní odd. ŽOP

Kandidátní listina pro volbu do reprezentace ŽOP na volební období 2004 – 2008

1. Abramson Samuel, r., PhDr.	23. 5. 1967
2. Artnerová Zuzana JUDr.	1. 1. 1956
3. Bányai František	16. 8. 1947
4. Benešová Eva	1. 10. 1940
5. Bíglová Kateřina PhDr.	9. 2. 1949
6. Borges Michal Ing.	23. 6. 1949
7. Daníček Jiří	22. 10. 1948
8. Divecká Helena	22. 5. 1976
9. Divecký Jan MUDr.	20. 4. 1972
10. Dostálová Johana Mgr.	1. 1. 1974
11. Dráská Johana	14. 6. 1982
12. Dušková Eva	22. 3. 1930
13. Erneyi Ondřej	24. 7. 1944
14. Fantová Eva	23. 6. 1947
15. Herz Michal Mgr.	8. 8. 1960
16. Homola Tomáš Mgr.	4. 11. 1964
17. Jelínek Tomáš Ing.	16. 8. 1968
18. Jerochim Eva	9. 7. 1953
19. Jurečková Ivana	23. 9. 1947
20. Jurečková Petra Mgr.	17. 2. 1975
21. Kadlec Miroslav	27. 8. 1947
22. Karas Tommy	28. 5. 1932
23. Katuščák Ludovít JUDr.	18. 12. 1959
24. Kliment Petr MgA.	1. 12. 1953
25. Klímová Helena Mgr.	3. 2. 1937
26. Kolan Pavel MUDr.	8. 11. 1947
27. Kolmer Felix Prof. Ing. DrSc.	3. 5. 1922
28. Kolský Tomáš	3. 4. 1978
29. Kosáková Eva PhDr.	1. 4. 1952
30. Král Pavel Mgr.	4. 5. 1974
31. Kraus Tomáš JUDr.	19. 3. 1954
32. Kučera Petr RNDr.	31. 5. 1960
33. Lorencová Eva	31. 8. 1954
34. Munk Jan PhDr.	22. 9. 1946
35. Munková-Synková Alena Ing.	24. 9. 1926
36. Neumann Josef Ing.	31. 3. 1943
37. Neuwirthová Vida	10. 7. 1962
38. Novák Ondřej	23. 9. 1977
39. Nováková Eva Mgr.	29. 7. 1955
40. Pasternak Tomáš	2. 1. 1976
41. Pavlásková Irena	28. 1. 1960
42. Pavlát Leo PhDr.	9. 10. 1950
43. Peterová Zuzana PhDr.	25. 10. 1950
44. Planer Petr	28. 7. 1974
45. Polevá Ljuba PhDr.	11. 11. 1968
46. Poskočil Jaroslav Ing.	25. 9. 1930
47. Roth Jakub	13. 2. 1973
48. Schäfer Tomáš	17. 1. 1949
49. Skálová Zuzana RNDr.	20. 6. 1961
50. Stecher David Bc.	27. 2. 1969
51. Svoboda Richard Ing.	29. 7. 1923
52. Šváb Jakub	13. 12. 1976
53. Vaňková Helena	29. 8. 1958
54. Vidláková Michaela RNDr.	30. 12. 1936
55. Vondráčková-Jahodová Pavla Mgr.	9. 2. 1963
56. Wagner Jozef	30. 8. 1940
57. Wittmannová Sylvie	27. 7. 1956

Kandidátní listina pro volbu do revizní komise ŽOP na volební období 2004 – 2008

1. Halva Petr Samuel	17. 9. 1973
2. Hrubá Ivana	11. 8. 1952
3. Nováková Jiřina RNDr.	31. 12. 1945
4. Polakovič Daniel	12. 9. 1975
5. Svátek Emil RNDr. CSc.	15. 12. 1926

Kandidátní listina pro volbu zástupců ŽOP v radě FŽO v ČR na volební období 2004 – 2008

1. Abramson Samuel r., PhDr.	23. 5. 1967
2. Artnerová Zuzana JUDr.	1. 1. 1956
3. Benešová Eva	1. 10. 1940
4. Bíglová Kateřina PhDr.	9. 2. 1949
5. Daníček Jiří	22. 10. 1948
6. Dráská Johana	14. 6. 1982
7. Erneyi Ondřej	24. 7. 1944
8. Fantová Eva	23. 6. 1947
9. Gyori Peter	10. 6. 1969
10. Herman Otto	22. 6. 1949
11. Homola Tomáš Mgr.	4. 11. 1964
12. Jelínek Tomáš Ing.	16. 8. 1968
13. Kadlec Miroslav	27. 8. 1947
14. Karas Tommy	28. 5. 1932
15. Kliment Petr MgA.	1. 12. 1953
16. Kolmer Felix Prof. Ing. DrSc.	3. 5. 1922
17. Munk Jan PhDr.	22. 9. 1946
18. Nemessanyi Andrej Mgr.	5. 1. 1963
19. Novák Ondřej	23. 9. 1977
20. Nováková Eva Mgr.	29. 7. 1955
21. Pavlát Leo PhDr.	9. 10. 1950
22. Stecher David Bc.	27. 2. 1969
23. Vaňková Helena	29. 8. 1958
24. Vidláková Michaela RNDr.	30. 12. 1936
25. Vondráčková-Jahodová Pavla Mgr.	9. 2. 1963

Kandidátní listina pro volbu zástupců ŽOP v revizní komisi FŽO v ČR na volební období 2004 – 2008

1. Halva Petr Samuel	17. 9. 1973
2. Ing. Poskočil Jaroslav	25. 9. 1930

Harmonogram voleb

25. dubna 2004
volební shromáždění

*Vysvětlivky:

Základní kandidátní listina obsahuje jména kandidátů do reprezentace a revizní komise ŽOP, RFŽO a revizní komise FŽO, kteří již odevzdali svoje kandidátky se 46 podpisy členů ŽOP. Další členové ŽOP mohou sbírat stejný počet podpisů a rozšířit kandidátní listiny do výše uvedených orgánů ŽOP, odevzdají-li své kandidátky do 27. 2. 2004. To je též termín, do něhož musí všichni kandidáti odevzdat charakteristiku své osoby, chtějí-li, aby byl tento text zveřejněn v brožurě „Přehled kandidátů“.

21. ledna – 23. ledna 2004

rozeslání harmonogramu voleb, základní kandidátní listiny* a informací o možnosti kandidatury dle Volebního řádu

27. února 2004

uzávěrka dalších kandidatur a textů pro brožuru „Přehled kandidátů“ (text max. 1000 znaků s mezerami, obsahově nebude upravován, nutno uvést, zda je kandidát v jakémkoli smluvním vztahu s ŽOP či organizací ŽOP zřízenou, popř. je příjemcem sociální podpory)

1. března - 12. března 2004

zpracování brožury „Přehled kandidátů“

15. března – 19. března 2004

rozeslání definitivní kandidátní listiny a brožury „Přehled kandidátů“

28. března 2004

předvolební shromáždění – představení kandidátů

23. dubna 2004

nejzazší doručení korespondenční volby

Volební období 2001 – 2004

PANU PŘEDSEDOVI ŽOP T. JELÍNKOVI, PANU RABÍNOVI K. F. SIDONOVÍ
A PANÍ TAJEMNICI O. DOSTÁLOVÉ JSME POLOŽILI OTÁZKU:

Jak hodnotíte uplynulé volební období. Jako první nám odpověděla paní tajemnice Olga Dostálová:

Než se pustím do hodnocení volebního období, které se právě uzavírá, musím představit, že pro mne bylo o půl roku kratší – do funkce tajemnice jsem nastoupila 1. 10. 2001. ŽOP jsem našla, oproti zkušenosti ze 70.-80. let a bližšímu kontaktu skrze mého manžela-předsedu v 1. polovině let 90., podstatně bohatší a komplikovanější. Uvážíme-li, že do každé pracovní funkce musí člověk pronikat nějaký čas, mnoho se učit, hledat pracovní metody, navazovat kontakty a pracovní vztahy, organizovat čas sobě i jiným, 2 ½ roku není mnoho. Navíc 3-4 měsíce roku 2002 „sebrala“ velká voda – život na obci byl ochromen, veškerou energii jsme museli věnovat jeho obnovení - od čištění, rekonstrukce rozvodů, přes repasi a nákup nových spotřebičů, obnovu telefonního spojení, náhradu počítačového serveru, až po zásobování surovinami a potravinami, samozřejmě včetně péče o postižené povodní, jednání s pojišťovnou, nápravu hmotných škod na nemovitostech apod.

Funkce tajemníka ŽOP je v současnosti především funkcí manažerskou. Dnešní obec je srovnatelná se středně velkým podnikem, produkuje celou škálu odborných činností a hospodáří s nemalými finančními prostředky. Neméně důležitým aspektem je samozřejmě práce s členy obce, kterým je třeba naslouchat a pomáhat, neměla by chybět značná míra altruismu, trpělivosti a vlídnosti. Fakt je, že z tohoto postavení vyplývají značné kompetence a v organismu propleteném osobními, příbuzenskými, přátelskými vztahy, ale i množstvím animozit, i jistá rizika.

Záměrně začínám hodnotit poslední volební období pokusem o sebereflexi: nemám dobrý pocit ze spolupráce se subjekty zřízenými ŽOP, jakými jsou a.s. Matana a Lauderovy školy. V prvním případě vedení Matany, která byla počátkem 90. let zřízena za účelem odborné péče o nemovitý majetek ŽOP, setrvává v jakémsi pohodlném alibismu, kdy odpovědnost za investiční rozhodování požaduje na vedení ŽOP, ve kterém však nesedí žádný profesionál, který by měl zkušenost s velkými rekonstrukcemi či údržbou. Skrze schvalování rozpočtu jedenkrát do roka tuto globální odpovědnost přebírá reprezentace. Matana přitom nevyvíjí adekvátní odborné tvůrčí úsilí analytické a koncepční. Loni byli členové vedení pozváni na exkursi do Krakovské ul., kde ŽOP vlastní na lukrativním místě poblíž Václavského nám. rozlehlý pozemek, na

němž stojí dva objekty, jež se po desetiletí rozpadají. Jejich dnešní stav je již životu nebezpečný, na což poukazují úřady. Nechci uvádět další příklady – jde mi zde o princip: vím, že nelze financovat několik velkých projektů najednou, ale je třeba dostatečně intenzivně hledat jiné cesty, popř. začít vážně uvažovat o prodeji některých majetků za účelem využití jiných, perspektivnějších. Vedení ani reprezentace ŽOP by neměly stát před odpovědnými rozhodnutími nedostatečně fundovány. Fakt, že oba tyto orgány hlasováním rozhodují o odborných problémech nevidím jako šťastný. Lze si samozřejmě vypomáhat externí spoluprací s odborníky, což se děje, přesto však konečné slovo je na více či méně laickém kolegiu. V nešťastné kauze Lauderových škol se dokonce stalo, že reprezentace nevyčkala výsledků České školní inspekce, kterou si sama rozhodla povolát, učinila rozhodnutí hlasováním (kdo z jejích 26 členů je odborníkem na školu?) a výsledky inspekce zpětně již nereflektovala, přičemž málem připustila i jejich zpochybnění. Při spleťtých vztazích, osobních zájmech, kumulaci funkcí ve správních či dozorcích radách ŽM, Matany, Nadačí a jiných střetech zájmů (členství v orgánech ŽOP a zároveň zaměstnaneckých poměrech či jiných smluvních vztazích s ŽOP, Matanou a IŠ) je zde příliš mnoho subjektivních vlivů.

Když jsem převzala funkci tajemníka, neměla ŽOP Organizační řád, který by odpovídal jejímu skutečnému členění, byly rozpracovány nové Stanovy, kulturní a společenská činnost byla redukována pouze na oslavy židovských svátků, popř. obec participovala na činnosti VKC Židovského muzea, nebyl využit rekonstruovaný prostor v přízemí radnice po bývalé kuchyni a po rekonstrukci Spolkového domu jsme začali s přidělováním prostor spolkům při ŽOP, ale částečně i komerčním nájemcům. Na Novém židovském hřbitově sídlilo oddělení správy budov a hřbitovů, které mělo za úkol pečovat vedle hřbitova o všechny nelukrativní budovy, ve kterých provozuje svoji činnost obec. V červenci 2002 jsme tyto objekty z logiky věci převedli do správy Matany, a ponechali si ve správě pouze hřbitov (s výjimkou nemovitostí v jeho areálu).

Faktem zůstává, že dnešní ŽOP není sice díky restitucím majetku obcí chudou, ale zároveň je povinná péči o zanedbané památky a navíc vyvíjí řadu finančně náročných činností (např.

zdravotní a sociální péče, základní škola a gymnázium). Vedení ŽOP se našťástě zatím vždy nakonec shodlo na prioritě péče o seniory. V ostatních investicích už taková shoda nepanuje, a tak můžeme v budově radnice např. najít vetché elektrické rozvody, zanedbaný sál ve 3. patře, nevětratelnou jídelnu, nedostatek prostoru pro činnost některých oddělení apod. Nový židovský hřbitov je z velké části zarostlý břechtanem, mnohým hrobům chybí péče, protože pozůstali nežijí, postranní cesty nejsou dostatečně udržované (loni došlo k nápravě alespoň v případě přístupu k hrobu F. Kafky, který navštěvují turisté z celého světa), obvodní zeď potřebuje opravu.

Místem pravidelného setkávání členů obce je bezpochyby restaurace Šalom. Její provoz byl na několik měsíců ochromen velkou vodou – byla zprovozněna před Pesachem, v dubnu 2003. Zároveň v souvislosti s částečným zaviněním škod na potravinách došlo ke změně vedení provozu a propojení s kuchyní v Domově seniorů, což je organizačně i ekonomicky výhodnější. Museli jsme též zvýšit ceny obědů – pouze v souladu s inflací a v relaci, která stále zůstává výhodnou ve srovnání s restauracemi i té nejnižší kategorie. Každé podobné opatření je nepopulární a ve spojení s obnovou provozu po povodni byla po nějakou dobu patrná jistá nespokojenost některých strážníků. Posléze se však kvalita obědů začala zlepšovat a musím konstatovat, že v poslední době se objevilo několik písemných projevů spokojenosti jak s obědy, tak prací obsluhy.

Další činnost, která se nemíjí účinkem a má kladný ohlas, je domácí péče Ezra. V souvislosti s nárůstem klientů došlo od 1. 1. 04 k osamostatnění Denního centra, kam by mělo docházet více členů ŽOP a kde by mělo dojít k rozšíření péče o kvalitu času, který se rozhodnou zde trávit. Korunou všeho snažení by ale mělo být vybudování nového domova na Hagiboru, kde by měly být soustředěny všechny dosavadní aktivity na poli sociální a zdravotní péče.

Po několikaletém snažení byly 9. 11. 03 přijaty nové Stanovy ŽOP. Proces práce na nich byl namáhavý a výsledek není a ani nemůže být ideální. Jejich charakter neodpovídá skutečnému stavu obce v náboženské otázce. Začátkem 90. let, kdy se obec začala zvedat z trosek, bylo z jejího názvu vypuštěno slovo „náboženská“. Na tento fakt hledím jako na poctivé vyjádření tehdejší, ale i dnešní situace. Na jedné straně obec židovská je ze své podstaty také obcí náboženskou, na straně druhé v Izraeli i v diaspoře žije příliš mnoho sekularizovaných židů, aby kdokoli mohl vážně uvažovat o návratu do minulých staletí. Židovské osvícenství – haskala, přišlo v 18. st. z Německa do českých zemí, které i v souvislosti se silnou reformační tradicí křesťanskou tuto modernizaci židovské tradice přijaly zcela přirozeně. Jakkoli můžeme dnes k tomuto procesu být kritičtí a bát se asimilace, kterou odstartoval, skutečnost nemůžeme ignorovat. Jde o jev v rámci euroamerické civilizace nepřehlédnutelný a přirozeně souvisí se společenským, vědeckým a politickým vývojem. Žijeme ve století informatiky a globalizace, ale také nové hrozby. Málokdo si zřejmě uvědomuje, že nebezpečí přichází tentokrát odjinud, nikoli z křesťanského světa. Snahou reprezentace bylo koncipovat takové znění Stanov ŽOP, které by vyhovělo většině členů obce. V opakovaných debatách bylo dosaženo částečného konsensu v tom smyslu, že Stanovy připouštějí možnost, aby si zvolená reprezentace ŽOP vybrala vrchního rabína, který představuje takový směr judaismu, jenž by vyhovoval většině členů. Stanovy připouštějí pouze směry dva – ortodoxní a konzervativní, přičemž **ŽOP začala nedávno částečně finančně podporovat i Židovskou liberální unii, kde se sdružují liberálně smýšlející lidé židovského původu.** Je evidentní, že pražské židovstvo zdaleka ve svém celku není organizováno v ŽOP, jejími členy není ani řada halachických židů. Přitom v rámci ŽOP pod vinětou ortodoxní najdeme sotva pětinu praktikujících členů a ani o konzervativní

směr není valný zájem, protože by si vynutil změnu rabína. Situaci, kdy řada uchazečů o členství, kteří nemají halachický původ a nejsou schopni či ochotni podstoupit ortodoxní konverzi, se díky opožděnému odvolání vrchního pražského rabína k rabínskému soudu – reprezentace pokusila v nových Stanovách řešit institutem tzv. mimořádného statutu. Jeho nositelé mají všechna práva a povinnosti jako členové obce, kromě práva volebního. Z dokladů prvních žadatelů (rodných listů či oddacích listů rodičů) je zřejmé, že v období první republiky byli do židovských obcí – jak v Praze, tak mimo ni – přijímáni za řádné členy i novorozenci nežidovských matek, čili původ i náboženství byly odvozovány od otce, tak jako v okolní společnosti.

Obávám se, že zde je jeden z důvodů nevraživosti, které se smutkem pozoruji na obci téměř denně. Konvertité, halachičtí, ortodoxní, sekulární židé, i národnostní rozdíly by se našly – ale co nás spojuje? Snad jenom intenzita vzájemné kritiky a často i pomluv. Jedním z témat posledních měsíců je také medializace problémů ŽOP. S osvícenstvím sice vymizela evropská ghetta, ale s ōa nezmizel strach. Dnešní strach je dvojitý: jednak se znovu zvedla vlna antisemitismu a **máme dokonce co činit s neonacisty.** Ten druhý strach, který nás vrhá na stejnou loď s křesťany, si dosud možná – zde v Čechách – plně neuvědomujeme. Proto se mi zdá zpozdilá izolace od okolní společnosti. Neznamená to však, že musíme prát svoje špinavé prádlo na veřejnosti, prostřednictvím internetu např. Je to neslušné a nedělá se to.

Vážení a milí, zdaleka si nemyslím, že se mi povedlo vše, co jsem chtěla. Přeji vám, abyste při volbě nové reprezentace měli šťastnou ruku.

Mgr. Olga Dostálová, tajemnice ŽOP

Přílohu VOLBY připravila Jana Klimentová
Kulturní oddělení ŽOP

Dobré zprávy rok poté...

František Fendrych

Před více než rokem jsem sepsal pro Hatikvu článek s čerstvými zprávami o rozhodnutích Rady Federace Židovských obcí v České republice, které se bytostně týkají členů židovských obcí v Čechách i členů a příznivců Židovské liberální unie. Výtitky této Hatikvy jsou dnes už těžko dostupné, v ní diskutované problémy však zůstávají stále aktuální. Řada přátel mě požádala o přetištění původního článku a nový komentář. Nejdříve tedy uvádím svůj dřívější text datovaný 19. 1. 2003:

DOBŘE ZPRÁVY Z FEDERACE ŽIDOVSKÝCH OBCÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

František Fendrych

ŽIDOVSKÁ LIBERÁLNÍ UNIE

PŘIDRUŽENOU ORGANIZACÍ FEDERACE ŽO

Dne 22.10.2002 v 10:00 hodin se sešla ke svému dalšímu jednání Rada Federace židovských obcí v České republice (FŽO). Hned prvním bodem programu bylo hlasování o přijetí ŽLU za přidruženou organizaci Federace ŽO v ČR. Pro se vyslovilo 22 delegátů, proti byl 1, zdrželo se 7. ŽLU se tedy jasnou většinou blasu stala členem Federace židovských obcí v České republice. V Radě FŽO ji bude podle rozhodnutí představenstva ŽLU zastupovat místopředsedkyně Jiřina Nováková (předseda ŽLU František Fendrych je v současné době do Rady FŽO delegován za židovský sportovní klub Hakoach). ŽLU tak získala možnost se svým hlasem přímo podílet na rozhodování Rady FŽO o významných krocích a budoucím směřování Federace ŽO v ČR.

LIBERALIZACE PODMÍNEK ČLENSTVÍ V ŽIDOVSKÝCH OBCÍCH

Poměrem hlasů 25 (pro) : 2 (proti) : 3 (zdrželi se) byl přijat nový Statut Federace židovských obcí v České republice (FŽO), Hlava II Vzorové Stanovy ŽO, v němž jsou kritéria pro členství v židovských obcích stanovena takto:

(citát)

Článek 2

Členství v ŽO

Představenstvo ŽO přijímá členy na základě jejich žádosti a doporučení rabína ŽO, případně vrchního zemského rabína FŽO (viz Hlava I, čl. 8, odst. 8 tohoto Statutu), který na základě předložených dokladů, případně hodnověrných svědectví ověří, zda údaje v žádosti o přijetí do ŽO odpovídají skutečnosti a příslušným balachickým předpisům.

Článek 3

Řádné členství

1. Řádné členství v ŽO může být přiznáno žadateli (žadatelce) při splnění jedné z podmínek:
 - a) je-li nebo byl-li alespoň jeden z rodičů žadatele (žadatelky) prokazatelně Žid (Židovka) podle příslušných balachických předpisů.
 - b) podrobil-li se žadatel (žadatelka) konverzi podle příslušných balachických předpisů.
2. Pro přijetí žadatele nebo žadatelky mladších 18 let je nutný souhlas jeho rodičů nebo zákonných zástupců.
3. Po přijetí je nový člen zapsán do jednotné členské evidence Židovské obce.

Článek 4

Mimořádné členství

Mimořádné členství v ŽO může být přiznáno žadateli (žadatelce), je-li nebo byl-li alespoň jeden z prarodičů žadatele (žadatelky) prokazatelně Žid (Židovka) podle příslušných balachických předpisů.

Mimořádné členy přijímá svým rozhodnutím představenstvo ŽO. Ustanovení čl. 2 těchto stanov platí pro mimořádné členy obdobně.

ŽO vytváří veškeré podmínky, aby se mimořádný člen mohl stát členem řádným. Rabíni ŽO a FŽO jsou povinni zoblednit mimořádné členství při konverzi. (konec citátu)

Uvedená kritéria jsou prakticky zcela ve shodě s podmínkami danými konstitucí Světové unie progresivního judaismu (WUPJ)! V přípustnosti patrilineality (židovství po otci) jsou dokonce liberálnější, než požaduje konzervativní judaismus (bnutí Masorti), jehož praktikování v českých židovských obcích bylo v minulém roce 2002 povoleno ustanovením Rady FŽO z 5.6.2002. Paradoxně však praktikování progresivního (liberálního) judaismu v rámci Federace ŽO v ČR zůstává zakázané dřívějším rozhodnutím Rady FŽO ze dne 16.1.2002.

Základní otázkou nyní zůstává, jaké konverze k judaismu jsou přípustné? Nový Statut FŽO obsahuje formulaci „...podrobil-li se žadatel (žadatelka) konverzi podle příslušných balachických předpisů.“ Jak však tuto podmínku interpretovat, když vrchní zemský rabín Karol Efraim Sidon na uvedeném zasedání Rady FŽO komentoval kritéria řádného členství v nově přijatém Statutu FŽO slovy: „Tobte už není žádná balacha...“? V souladu se závěry minulých jednání Rady FŽO se domnívám, že podle nového Statutu FŽO jsou přípustné konverze podle regulí tradičního (balachického) nebo konzervativního judaismu. (Podle mých roky).

Rabín Sidon navrhl do nového Statutu FŽO následující možnost zpřísnění podmínek pro členství v židovských obcích, kterou Rada FŽO schválila:

(citát)

Článek 2

Židovské obce

...

6. ... **Jednotlivé ŽO mohou zúžit ustanovení o řádném členství v ŽO (Hlava II, Článek 3, odst. 1a) nebo ustanovení o mimořádném členství vyloučit.** Ustanovení o členství v ŽO a o volebním právu však nelze rozšiřovat. **Porušení těchto zásad musí být projednáno Radou FŽO, která může rozhodnout o dalším členství ŽO, která by tato ustanovení porušila, ve FŽO.**

(konec citátu)

Z materiálů zaslaných členům židovské obce v Praze před jejím členským shromážděním, které se zde má konat 9. 2. 2003, je jasné, že takové zpřísnění členství je navrhováno právě v pražské ŽO. Pokud členské shromáždění pražských Židů daný návrh schválí, zůstane v ŽO Praha, která je (se současným počtem více než 1500 členů) největší v České republice, zachována původní tradičně balachická podmínka pro řádné členství – židovství pouze po matce.

Věřím, že další demokratické diskuse v Radě FŽO v blízké budoucnosti povedou ke schválení možnosti praktikovat

v rámci Federace ŽO též progresivní (liberální) judaismus, který ŽLU považuje za velkou naději pro přežití a rozvoj židovství v České republice.

19. 1. 2003

Co k tomu můžeme dodat dnes? Některé mimopražské obce již přijaly výše uvedené znění kritérií pro členství (dle schválených Vzorových Stanov ŽO) za své. Podle očekávání se nejdelší diskuse o případné změně stanov vedly na půdě **Židovské obce v Praze (ŽOP)**. Teprve 9.11.2003 byla v Praze odsouhlasena změna Stanov ŽOP, ve které se při zachování původních kritérií pro členství v obci zavádí tzv. **mimořádný statut**, a to v následujícím přesném znění schválených Stanov ŽOP, viz Článek 6: (citát)

Článek 2

Členství v ŽOP

1. Členství v ŽOP může být přiznáno žadateli (žadatelce) při splnění jedné z podmínek:
 - a) je-li nebo byla-li matka žadatele (žadatelky) Židovka podle příslušných halachických předpisů,
 - b) podrobil-li se žadatel (žadatelka) konverzi podle příslušných halachických předpisů, a zároveň splňuje podmínky Článku 1, odst.1 těchto Stanov a jeho (její) chování není v rozporu s těmito Stanovami, zejména s ustanovením Článku 4, odst. 1 a 2.
2. Vedení ŽOP přijímá členy na základě jejich žádosti, ověřené vrchním pražským rabínem, případně vrchním zemským rabínem FŽO (viz Statut FŽO, Hlava II, Článek 2).
3. Pro přijetí žadatele nebo žadatelky mladších 18 let je nutný souhlas jeho rodičů nebo zákonných zástupců.
4. Po přijetí je nový člen zapsán do členské evidence ŽOP.

Článek 3

Práva členů ŽOP

1. Člen ŽOP má právo podílet se na náboženském životě ŽOP v souladu s příslušnými halachickými předpisy.
2. Člen ŽOP má právo účastnit se všech kulturních, vzdělávacích, sociálních a dalších programů pořádaných ŽOP a aktivně v nich působit.
3. Člen ŽOP, který dovršil 18. rok věku, má právo:
 - a) volit do všech orgánů ŽOP a FŽO,
 - b) být volen do všech orgánů ŽOP a FŽO,
 - c) účastnit se práce v komisích a být volen do jejich čela,
 - d) obracet se s písemnými žádostmi, připomínkami, návrhy a stížnostmi na všechny orgány ŽOP a FŽO,
 - e) být účasten všech jednání, která se týkají jeho osoby.

Článek 4

Povinnosti členů

1. Člen ŽOP je povinen ctít a nepochybnovat zásady židovského náboženství.
2. Člen ŽOP je povinen dodržovat Statut FŽO, tyto Stanovy, usnesení či rozhodnutí všech orgánů ŽOP a FŽO a jednat vždy tak, aby nepoškozoval zájmy ŽOP a FŽO.
3. Člen ŽOP je povinen platit členské příspěvky.

Článek 5

Zánik členství

Členství zaniká:

- a) písemným prohlášením člena o vystoupení z ŽOP,
- b) zrušením členství v případě, že člen ŽOP nesplňuje podmínky Článku 1, odst. 1 těchto Stanov nebo v případě, že člen úmyslně poškodil zájmy ŽOP a FŽO (viz Článek 4, odst. 1 a 2 těchto Stanov). O zrušení členství rozhoduje sbromáždění členů na návrh reprezentace ŽOP.

Článek 6

Mimořádný statut

1. Mimořádný statut může být přiznán žadateli (žadatelce), pokud nesplňuje podmínky Článku 2, odst. 1 těchto Stanov, avšak: byl (byla) v letech 1933 – 45 pronásledován (pronásledována) jako Žid (Židovka), nejméně jeden z jeho (jejích) prarodičů je nebo byl Žid (Židovka) podle příslušných halachických předpisů, a zároveň splňuje podmínky Článku 1, odst.1 těchto Stanov a jeho (její) chování není v rozporu s těmito Stanovami, zejména s ustanovením Článku 4, odst. 1 a 2.
2. Žádosti o přiznání mimořádného statutu přijímá tajemník ŽOP a po konzultaci s vrchním pražským rabínem a schválení vedením ŽOP schválené žádosti odděleně eviduje.
3. Pro přiznání mimořádného statutu žadatele nebo žadatelky mladších 18 let je nutný souhlas jeho rodičů nebo zákonných zástupců.
Osoby, které požívají mimořádného statutu ŽOP, mají právo:
 - a) podílet se na náboženském životě ŽOP v souladu s příslušnými halachickými předpisy,
 - b) účastnit se všech kulturních, vzdělávacích, sociálních a dalších programů, pořádaných ŽOP a aktivně v nich působit,
 - c) účastnit se práce v komisích a být voleny do jejich čela,
 - d) obracet se s písemnými žádostmi, připomínkami, návrhy a stížnostmi na všechny orgány ŽOP a FŽO,
 - e) být účastny všech jednání, která se jich týkají.
4. Osoby, které požívají mimořádného statutu ŽOP, jsou povinny platit příspěvky ŽOP.
Mimořádný statut zaniká:
 - a) písemným prohlášením osoby, která jej požívala,
 - b) jeho zrušením v případě, že osoba, která jej požívala, nesplňuje podmínky Článku 1, odst. 1 těchto Stanov, nebo v případě, že úmyslně poškodila zájmy ŽOP a FŽO (viz Článek 4, odst. 1 a 2 těchto Stanov). O zrušení mimořádného statutu rozhoduje reprezentace ŽOP na návrh vedení ŽOP.
5. ŽOP vytváří veškeré podmínky, aby se osoby, požívající mimořádného statutu, mohly stát členy ŽOP. Vrchní pražský rabín a rabíni ŽOP jsou povinni tyto skutečnosti při přípravě žadatelů o konverzi zohlednit.
(konec citátu)

Nepochybně bylo i v pražské ŽO dosaženo výrazného pokroku v liberalizaci přístupu k nehalachickým Židům. Prostudováním textu Stanov PŽO zjistíme, že těm (Jak je jen nazvat? Členové obce to nejsou, Židé snad ano...), kteří získali „mimořádný statut“ vlastně chybí jen dvě práva:

- a) volit do všech orgánů ŽOP a FŽO,
- b) být volen do všech orgánů ŽOP a FŽO.

Za několik dní proběhnou na pražské obci volby nové reprezentace. Z napjaté a vyhrocené atmosféry, která kolem těchto voleb existuje, jasně cítíme, jak jsou právě tato dvě práva důležitá! Navíc bych řekl, že tato práva nemusí být nutně akceptována současně. Pokud by lidé s „mimořádným statutem“ dostali alepoň právo a), tj. volit, mohli by si nehalachičtí Židé do orgánů pražské obce zvolit „své halachické Židy“, ale ani to by se některým současným představitelům ŽO v Praze asi nezamlouvalo.

Je to jen historie?

DOPIS PANA ARCHITEKTA JANA ROTTA

František Fendrych

Knihovna Židovské liberální unie, která má v současnosti přes 500 svazků judaik, našla svůj základ v odkazu knižní sbírky pana akademického architekta Jana Rotta. Myšlenky tohoto vzdělaného a moudrého člověka pro mě zůstávají trvalou inspirací, neboť vzácně rezonují s pocity, úvahami a nadějemi, s nimiž jsme před pěti lety, na konci roku 1999, zakládali Židovskou liberální unii v České republice. V naší knihovně je též kopie dopisu, který v té době pan architekt Jan Rott zaslal jednomu ze zakladatelů ŽLU spisovateli Benjaminu Kurasovi. Ač se původně jednalo o soukromou korespondenci, nyní již tento dopis vstoupil do historie liberálního židovského hnutí v České republice. Dovoluji si jej tedy nyní přetisknout v Hatikvě v plném znění. Věřím, že i dnešním čtenářům budou mnohé vzpomínky, zkušenosti a úvahy pana architekta Rotta velmi blízké a poučné. Svádí k otázce: Je to jen historie?

Akad. arch. JAN ROTT

V Praze dne 27. 9. 1999

Vážený pane Kurasí,

dlouho už Vám chci napsat a poděkovat za Čechy na vlásku a za Padouchy. K jejich četbě se stále vracím, jsou to díla doslova geniální, koncinná a přesná. Určitě patří k deseti nejlepším poválečným knihám vydaným v češtině. A teď, po stati „Hrozí českým Židům zánik?“ přetekl džbán a já se konečně k tomu psaní dostávám. Teď už musím.

Ještě před deseti lety, do listopadu 1989, většina pražských Židů odmítala tehdejší Židovskou náboženskou obec pro její subordinaci režimnímu Úřadu pro věci církevní a z toho vyplývající povinnou loajalitu až kolaboraci.

Já jsem v té době chodil na boboslužby, které byly obroženy jejich stanoviskem. Domníval jsem se, že je nutno udržet v Praze poslední neklamnou stopu židovského života a nedat příležitost bestii, aby triumfovala: „Hle, ani deset Židů se nedá dobromady na boboslužbu, v Praze Židé zanikli“. Většinou se nás aspoň deset sešlo. Totiž dvacet: deset ve Staronové a deset v Jubilejní synagoze. Hned po listopadu se problém „bude minjan - nebude minjan“ rozplynul za vydatného přispění turistů zvědavých na pražskou kebilu.

Tebdy bylo v Praze mnohem víc Židovek a Židů mimo Obce, než v Obci.

Suma sumárum nás nebylo nijak mnoho a já jsem se domníval, že po listopadu zmizí odůvodněná averze vůči Obci, a tím se počet příznivců Obce zmnobonásobí. Kde jinde se Židé mohou líp scházet, když mají svou radnici se sály i místnostmi a dvě synagogy, to vše více méně v provozu?

Zdálo se mi tehdy samozřejmé, že Židů, míním tím vždy: Židovek a Židů, je v Česku tak málo, že by bylo úplně zbloudilé je teď začít dělit na všechny ty společnosti od charedim, přes chasidy, liberály atd. až po rekonstrukcionisty. Byl jsem přesvědčen, že Židé se mohou sejít na základě osudu židovského národa, židovské kultury, židovského myšlení.

Chtěl jsem doslova **přivést** jednoho po druhém nebo v malinkých skupinkách Židy k sobě. Logicky tedy do Obce. Pak už ponechat na každém, ať se příležitosti ujme po svém. Nejsem ani dobrý organizátor, ani spolkař.

Jednou se mi podařilo kladně naladit a přivést do Staronové čtyři pražské Židy. Vstupovali s notnou dávkou nostalgie. Vstupovali právě na posvátnou půdu, totiž na její horní schod. Začali sestupovat dolů, znejistění tím, že tam byl strašlivý křik. Křičel jakýsi muž. Plyně rval v té Staronové lámanou angličtinou a dlaněmi od sebe odstrkoval starší ženu, úplně ztumpachovatělou. Jen nás viděl, zařval na mě: „Řekněte jí, ať sem

neleze! Patří do vajbršilu, tak ať tu nezacílání!“. Znovu do ní strčil dlaněmi před sebou napřaženými a mířícími na její prsa (strefil se) a řekl: „He shall tell you!“, oprášil si dlaně jako na stavbě a odešel k modlitbě.

Ukázalo se, že žena je sabre pražských rodičů, kteří udělali alia před válkou a chtěla se poprvé a snad naposled podívat do míst, odkud její rodiče pocházeli... Nemohl jsem než jí vylíčit realie tohoto pražského böhmisch folklóru. Omluvit se to nedalo. Vysvětlit taky ne. Popovídali jsme s ní, ukázali jí kus bývalého ghetta a uklidněnou, ale notně (a nenapravitelně) rozladěnou jsme ji doprovodili k hotelu Paříž, kde bydlela.

Bylo po náladě. Pak přišla otázka mých přátel: „Kdo to proboba byl?“ „Náš první posttotalitní rošekul“, odpověděl jsem, „předseda pražské židovské náboženské obce.“ No a tak přišla pražská komunita o čtyři poctivé, charakterní Židy, za kterými by se byli odvážili přijít další. Byli totiž jakýmsi vyslanci většího okruhu známých, aby to obhlédli.

To je jen první z karambolů, kterých následovaly desítky. A následují dodnes. Jeden jsem teď popsal, popsat je všechny by byl velký fascikl...

Předloni jsem si řekl: Už dost. A že se s tím už definitivně bude muset něco udělat. Dal jsem se zvolit do Představenstva ŽO v Praze a do Rady Federace židovských obcí spolu s několika spřízněnými dušemi. Odbodlával jsem se napsat o stavu, ne unie, ale pražské kebyly a začít... Ale zasáhl osud.

Od roku 1943 mám polámanou páteř, furt to pobolívalo, až náhle, v červenci 1998 se to splašilo. Tak mi doktoři

tu páteř vytunelovali, aby tam mícha měla trochu tobo lebensraum. Skoro rok jsem ležel, vstal a učil se chodit. Chodit neumím, pokulbávám, ale žít se s tím dá (ať nikdy není bůř).

Kdybych to byl napsal před rokem, kdoví, jak bych to napsal a kdoví, co by pak bylo. Situace nebyla tak zralá jako teď. Ta páteř mi tehdy zadržela, baruch bašem, ruku. O rok později do pražských stojatých vod praštila Vaše přesná, pravdivá a tolik potřebná studie v Orientaci LN. Nevíte, jak je Praha auf, díky Vám. Toda raba. (Hanba nám tady v Česku, že jsme si sami nepomohli a že říct pravdu nablas musel přijít až „Náš člověk z Londýna“.)

Moc mě taky potěšilo, že situaci zná a přesně ji hodnotí rabín Andrew Goldstein. Jen bych chtěl doplnit jeho názor; že „z postoje ortodoxní hierarchie se dá vyvodit, že jejím záměrem je konečná likvidace české židovské obce“. Vzhledem ke značnému bohatství Obce se totiž také dá vyvodit, že je cílem, aby Obec měla **co nejmenší počet řádných členů**, a jen jimi zvolené vedení by se podělilo o správu velkého majetku (a konzum jeho výnosů, drobků ze stolu ostatním).

K tomu stačí důsledně trvat na tom, aby ve stanovách stálo (cituji ze stanov v uvozovkách): „Řádné členství může být být přiznáno žadateli (žadatelce) při splnění jedné z podmínek: a) je-li nebo byla-li **matka** žadatele (žadatelky) Židovka“. Komu tedy ubořel v peci tatínek, ten bůt nemůže být v židovském společenství. (pokračuji v citaci stanov) „b) podrobil-li se žadatel (žadatelka) balachické konverzi.“ Při tom je třeba **trvat na tom**, že chápat balachu, tj. židovský zákon, je možné jedině z (ultra-)ortodoxního hlediska a prohlásit to za **jediný** judaismus, jedinou právoplatnou konverzi.

Pojetí židovského zákona podle většíny Židů (moderně ortodoxních, konzervativních, neologických, reformních, liberálních, progresivních, atd.) pak stačí prohlásit za „nejudaistické“ nebo „nepřijatelné“. To už je věc rabína, stejně jako všechny věci rituální, kultové a náboženské. Vmžiku se tak zredukuje počet slímků na tu naši kapustičku na směšné minimum. Ortodoxů je totiž v Česku skutečně nesmírně málo.

Kdo chce konvertovat, ten musí předstírat soublas s ortodoxií. Tím se zájem o přestup utlumí a tedy počet konvertujících se řádně zredukuje. Šli za judaismem jako za myšlenkovou a mravní oporou a ne jako za sbírkou, v podstatě středověkých, předsudků. Ty nabývají groteskních podob, když se transferují do moderna. Na šábes si pak chudás, když se chce bezpečně střelit, musí nechat rozsvíceno a platí zbytečně, anebo se nestřelit. Bobatec si zase může koupit automatický spínač a ušetřit proud. Musí se pak ale dostavit v přesně nastavenou chvíli, anebo se nestřelit. Jsou na tom oba

stejně. Zeptejte se jejich hausfrau, jak večer jejich komůrky vypadají?

A tak zůstává v Česku mnohem více Židů mimo Obec než v ní. Mnozí, kteří se k židovství chtěli vrátit, byli Obcí odrazeni. Nenávratně. Opouštějí nejen Obec, ale i tradice, pospolitost, kulturu a **židovskou výchovu svých dětí**. A to je největší nebezpečí, které způsobuje, že českým Židům skutečně zánik brozí.

Moc Vám děkuji za světlo, které jste vnesl do Česka. Knihami a úvahou v Lidovkách. Moc se těšíme, moje žena Inna a já, na Vaši oblášenou knihu Nebyt Golema. Zatím jsme ji nikde neviděli. Zeptáme se přímo u nakladatele.

Pokud budete moci, vyřídíte naše díky a pozdrav rabínu Andrewovi Goldsteinovi za jeho slova a prosím sdělte mu, že mnoha a mnoha českým Židům to vše velmi vadí, ale v této **ěře komunismu bez tajemníků**, kterou v Česku prožíváme už desátý rok, jsme skoro úplně bezbranní.

Tento komunismus sídlí zcela obecně v myslích a zvycích lidí, tedy také v naší Obci. Teprve teď chápau, proč Mojžíš vodil Židy 40 let po poušti, ten kus cesty z Egypta se přece dal urazit mnohem rychleji. Potřebujeme výměnu dvou tří generací, než se z poddaných a – odpusťte to slovo – vyčůraných nádeníků stanou svobodně uvažující, myslící a jednající lidé. No a, dvě tři generace to je akorát těch 40 let. Co ale bude roku 2030 s českými a moravskými Židy, když se nebudeme bránit a ponecháme se „v péči“ těchto „judaistů“?

Budte hodně zdrav – to nepřeju jen Vám, ale všem českým Židům – potřebujeme Vaše knížky i statě, zřejmě potřebujeme Vás.

„Bez spiknutí slušných lidí je lidskost ztracená.“

Srdečně Vás zdravím

Historické pozadí svátku Pesach

Dr. Eva Sotoniaková

PŘÍCHOD IZRAELITŮ DO EGYPTA

Západní Semité přišli do Egypta ve velkém počtu do delty Nilu už na konci 3. tisíciletí př. n. l. Tito přistěhovalci přicházeli obvykle pokojně – někdy dobrovolně při hledání obchodních a pracovních příležitostí, jindy poháněni hladem, neboť Nil poskytoval nejpravidelnější přebytky obilí a občas přicházeli také jako otroci. Na egyptském papyru Anastasi VI. je pasáž, ve které egyptské pohraniční hlídky uvědomovaly palác o kmeni, který procházel přes hranici při hledání pastvin a vody. Papyrus č. 1116a v Petrohradě popisuje, jak velkorysý faraó daroval dávky pšenice a piva příchozím z Aškalonu, Chasóru a Megida.

REVOLTA A ÚNIK Z EGYPTA

Období egyptského útisku, které nakonec dohnalo Izraelity k revoltě a úniku, proběhlo někdy na přelomu poslední čtvrtiny 2. tisíciletí př. n. l. V úvodu knihy Exodus o Egyptánech čteme: „Ustanovili tedy nad ním (izraelským lidem) dráby, aby jej ujařmovali robotou. Musel stavět faraónovi města pro sklady, Pitom a Raamsese.“ (2 M 1,11). Ramesse II., velký stavitel a panovník 19. dynastie Nové říše, se zabýval výstavbou obrovských budov v Pitomu (dnešní Tall er-Rataba ve Wádí Tummilatu) a v místě, které pojmenoval po sobě Raamsese neboli Pi Ramesu (dnešní San e-Hagar na Modrém Nilu, který pramení v jezeře Tana). Tito faraóni 19. dynastie pocházeli z této části Delt (Dolního Egypta) a sem, do blízkosti biblické země Gošen, přenesli ústřední vládu. Ve velkém rozsahu využívali nucenou a otrockou práci. Papyrus, označený jako Leiden 348, z doby panování Ramesse II. stanoví: „Rozdělte přiděly obilí vojákům a Chabirům, kteří dovážejí kameny pro velký nosník v Raamsese.“ Ale není pravděpodobné, že by se exodus samotný odehrál za Ramessovy vlády. Pravděpodobnější se zdá, že Izraelité unikli za jeho nástupce Merneptaha. Dochovala se vítězná stéla tohoto faraóna z roku 1220 př. n. l. a ta se zmiňuje o jeho vítězství v nějaké bitvě za Sinají v Kenaanu a o poražených mluví jako o „Izraeli“. Je možné, že nezvítězil, neboť faraóni své porážky často vydávali za triumfy, ale je jasné, že se do nějaké potyčky s Izraelity za hranicemi svého území dostal – z Egypta

ta už tedy vyšli. Jde o první mimobiblický odkaz na Izrael. Jestliže ho zkombinujeme s tím, co víme třeba z 1. knihy královské 6,1 („Čtyři sta osmdesát let po vyjití Izraelců z egyptské země, čtvrtého roku svého králování nad Izraelem, v měsíci zivu, což je druhý měsíc, začal Šalamoun budovat dům Hospodinu.“) a z knihy Soudců 11,26 („Izrael sídlí v Češbónu a jeho vesnicích, v Aróeru a jeho vesnicích i ve všech městech při Arnónu již tři sta let.“), lze téměř s jistotou tvrdit, že exodus proběhl ve 13. stol. př. n. l. a skončil do roku 1225 př. n. l.

Příběhy o divech a zázracích, které předcházely izraelskému útěku, nás při čtení 2. knihy Mojžíšovy tak upoutávají, že občas ztrácíme ze zřetele samotnou skutečnost úspěšné revolty a úniku otrockého národa, přestože jde o jediný zaznamenaný případ ve starověku. Pro Izraelity, kteří se toho zúčastnili, se to stalo ústřední vzpomínkou a postupně pro další generace se tato událost stala nejpozoruhodnější událostí v dějinách izraelského národa. Uznali, že to byl jedinečný zásah boží moci v jejich prospěch.

Přes veškerá vědecká snažení nemáme jasno o tom, kde přesně došlo k záchraně Izraelitů. Označení „Rákosové moře“ nebo jen „moře“ může znamenat jedno ze solných jezer nebo severní cíp Suezského kanálu nebo vrchol Akabského zálivu.

Protagonistou této dominantní události byl výjimečný muž, který se vypracoval na vůdce revolty Izraelitů. Jestliže Abraham je praotcem izraelského národa, pak Mojžíš mu dal národní formu. Pod jeho vedením a skrze něho se Židé stali charakteristickým národem se svou vlastní budoucností. Mojžíš byl prorokem a vůdcem, mužem činu, ale byl také duchovně založený. Především byl ale zákonodárcem a soudcem. I když byl výjimečná postava, přesto nebyl žádným „nadčlověkem“. Často pisatelé líčí jeho slabosti, nezdary, je zobrazen jako člověk omylný, zatvrzelý, pošetilý, popudlivý, váhavý a nejistý, ale i jako člověk vědomý si svých nedostatků. Sotva by některý státník nebo zákonodárci připustil to, co řekl Mojžíš o sobě: „...mám neobratná ústa a neobratný jazyk...“ (2 M 4,10).

Exodus Izraelitů z Egypta si nevyžádaly pouze čistě hospodářské pohnutky. Nešlo pouze o únik z útrap. Mojžíšův

zástup pak během exodu často dychtil po „egyptském blahobytu“. Motivace k exodu byla politická. Izraelité v Egyptě tvořili velkou a nebezpečnou menšinu a právě strach Egyptanů z nich byl hlavní pohnutkou, proč je utiskovali. Útlak byl přímo směřovaný tak, aby jejich řady prořídly. Můžeme o tom číst v 2 M 1,9-10: „Hle, izraelský lid je početnější a zdatnější než my. Musíme s ním nakládat moudře, aby se nerozmnožil.“ Ale Egyptané se Izraelitů obávali také z toho důvodu, že byli odlišní i po náboženské stránce. Exodus byl tedy aktem politického osamostatnění a odporu, ale i náboženským počinem.

Již bylo zmíněno, že Mojžíš byl i zákonodárcem. Při sestavování a kodifikaci měl k dispozici starší zákoníky předchozích zákonodárců, např. zákoník pocházející od Urnammu, krále Sumeru a Akkádu z r. 2050 př. n. l. (dnes je uložen v Muzeu starověkého Orientu v Istanbulu) nebo dvě tabulky psané v akkadštině, pocházející ze starověkého městského království Ešnunny asi z r. 1920 př. n. l. (dnes jsou v Iráckém muzeu), zákoník krále Lipit-Ištara na tabulkách z počátku 19. stol. př. n. l. napsaný v sumerštině (dnes je na Pensylvánské univerzitě) či nejznámější zákoník Chamurabiho, napsaný v akkadštině a datovaný do let 1725-1686 př. n. l. – byl nalezen v roce 1901 v Súzách východně od Babylonu (dnes je v Louvru).

Mojžíš byl vychován u dvora a tak byl vzdělaný a sepsat právo a nechat ho vytepat do kamene bylo součástí osvobozujícího počínu, jakým byl útek z Egypta. Samozřejmě existují rozdíly mezi Mojžíšovým zákoníkem a zmíněnými zákoníky, které mu mohly posloužit jako předloha. Předně v tom, že Mojžíšův zákon byl dán samotným Bohem, kdežto ostatní zákoníky byly dílem jednotlivých králů, kteří je mohli kdykoli zrušit nebo změnit. Mojžíš byl prorokem, ne králem. A ani později se žádný izraelský král nikdy nepokusil o formulování zákoníku. Proto v Mojžíšově zákoníku neexistuje rozdíl mezi náboženským a profánním nebo mezi občanským, trestním a mravním zákonem – všechno je sloučeno v jedno. Většina starověkých zákoníků se orientuje na majetek, mojžíšský zákoník se orientuje na Boha.

Jádrem mojžíšského zákoníku je Desatero, jehož původní verzi máme v 2 M 20,2-14. Je to smlouva mezi Bohem a izraelským národem, který tím v podstatě sloučil své zájmy se zájmy Boha a přijal je na oplátku za Boží ochranu. I když můžeme najít podobné etické zásady i u jiných civilizací Blízkého Východu, přesto nemá Desatero obdoby co do celistvého shrnutí správného chování vůči Bohu a lidem a jeho nabídnutí celému národu, který ho i přijal.

Avšak podstatný prvek, který odlišoval Izraelity od všech okolních náboženství, byla koncepce jediného, všemohoucího Boha. Tím také uznali, že jako takový nemůže být součástí světa, ale je nekonečně větší než svět, a proto je absurdní chtít jej nějak zobrazit. Z toho vyplývá, že jakákoli snaha o jeho zobrazení je vlastně urážející.

Ve vztahu k člověku v mojžíšském zákoníku nacházíme nejen příkazy a zákazy, ale i zárodky lidských práv. Prohlášení o rovnosti všech lidí můžeme vidět v tom, že člověk byl stvořen na Boží obraz a tím jsou si všichni rovni. A když jsou si všichni rovni před Bohem, tak jsou si rovni i před zákonem, což v praxi pro Izraelity znamenalo, že se nehledělo na různá privilegia jednotlivých osob, pokud šlo o rovnost před zákonem.

V dějinném kontextu už jsme viděli, že Izraelité byli služebným národem, který se postavil proti svému egyptskému pánovi, nejstarobylější a nejautokratičtější monarchii na světě. Uprchlí do pouště a obdrželi zákony při hromadném lidovém shromáždění, a to od svérázného vůdce, který se ani nenazýval králem. Nevíme přesně, kde byla Mojžíšova hora Sinaj. Současný klášter Sinaj totiž byl vždycky křesťanský a jeho historie je mnohem mladšího data.

Izraelité měli zkušenost s tím, jaké to je „být přistěhovalcem a hostem“, a proto pro ně vyjití z Egypta a putování pouští a horským krajem kolem Sinaje nebyly ničím novým. Tento krátký časový úsek – zhruba půl století – ale přispěl k potvrzení jejich výlučnosti a oddělenosti. Jak říká židovský historik Salo Baron, je zajímavé, že v tomto období i Bůh nemá stálé sídlo, kde by byl uctíván, přebýval v arše. Když přišli Izraelité do Zaslíbené země, nevíme přesně, který kmen tam dorazil jako první a které území bylo obsazeno jako první. Můžeme se jen dohadovat.

Co víme o hlavní postavě této události – o Mojžíši?

Narodil se 7. dne měsíce adar v roce 2368 podle židovského kalendáře (1392 př. n. l.). Jeho rodiči byli Amram a Jochebed. Amram nazval svého syna Jekutieli, ale později a až na věky bude znám pod jménem Mojžíš. Ovšem v té době již platil faraónův rozkaz, že všichni židovští chlapci mají být po narození zabíjeni, protože se bál velkého počtu Židů, který by mohl ohrozit jednu jeho říši. Jochebed se bála o život svého dítěte a tak jej uložila do proutěného košíku a pustila po Nilu. Další jeho osudy známe z Tanachu – jak jej z vody vytáhla faraónova dcera Batja a vzala si ho k sobě a dala mu jméno, pod kterým jej známe.

Mojžíš tedy vyrůstal v nádherném fara-

ónově paláci a dostalo se mu výchovy jako princ. Když byl starší, byl pověřen dohledem na stavební práce otroků. Jednoho dne viděl, jak jeden otrok byl neprávem zbit strážcem a tak se rozčílil, že tohoto strážce tak uhodil, že se mu rána stala smrtelnou. Mojžíš dostal strach a rozhodl se, že opustí zemi.

Uprchl tedy z Egypta a žil nejprve v zemi Kuš, později přesídlil do Midjánu. Tam se v 79 letech oženil s Cipporou, dcerou Jitra a za rok se mu narodili dva synové Geršom a Eliezer. Vedl pokojný život pastevce. Tady v Midjánu se také přihodila událost s hořícím keřem, který neshořel (2 M 3,1-22). Mojžíš pak se svou ženou a syny od svého tchána Jitra odešel do Egypta. Když se potkal se svým bratrem Áronem, sdělil mu, jakým úkolem ho Bůh pověřil – aby vysvobodil židovský národ z egyptského otroctví. Po všech událostech, vylíčených v 2 M 5.-12. kapitole a po přechodu Rákosovým mořem přišli děti Izraele první den třetího měsíce po vyjití z Egypta v roce 2448 (podle židovského kalendáře) na poušť Sinaj. Událost zjevení na Sinaji, popisovaná v 2 M v 19.-20. kapitole, se udála sedmého dne, tedy na šabat 6. dne měsíce sivan v roce 2448 (podle židovského kalendáře).

Ve věku 80 let byl Mojžíš Bohem vyvolen, aby osvobodil židovský národ z otroctví a uvedl jej do zaslíbené země. Mojžíš sloužil Bohu 40 let, vedl lid pouští a na Sinaji jim přinesl Tóru. 7. den měsíce adar roku 2488 měl Mojžíš 120. narozeniny a zároveň to byl také den jeho smrti.

Midraš říká, že Mojžíš s Bohem smlouval, aby oddálil den jeho smrti a argumentoval takto:

„Proč musím zemřít? Spáchal jsem takový hřích, za který bych zasloužil smrt?“

Bůh mu odpověděl: „Smrt jsem předurčil dokonce prvnímu člověku Adamovi.“

„Adam si zasloužil zemřít, protože se provinil proti tvému příkazu, ale já ne.“

„Ty jsi zahrnut do rozsudku nad Adamem, dokonce spravedlivý jako Avraham, který posvětil mé Jméno ve světě, musel zemřít.“

„Avraham měl za syna Ismaele, jehož potomci tě rozhněvali, snad musel zemřít kvůli tomu.“

„Samotný Jicchak, který byl připraven se pro mě obětovat na oltáři, nemohl uniknout smrti.“

„Jicchak měl za syna zlého Esaua.“

„Samotný Jaakov musel zemřít, ačkoliv měl 12 synů bez poskvrny, všech 12 bylo spravedlivých.“

„Jaakov nikdy nedosáhl mého stupně zbožnosti, mluvil snad on k tobě tvář v tvář? Obdržel Toru jako já?“

„Téma je u konce. Je to mé rozhodnutí.“

Mojžíš pochopil, že jeho modlitby nebyly vyslyšeny. Zemřel na hoře Nebo ve věku 120 let.

HAGADA

Tato historická událost vyjití z Egypta se stala tak důležitým momentem dějin židovského národa, že si ji každoročně připomínáme. Děje se tak slavením „seder Pesach“ (pesachový pořádek), tedy vyprávěním o východu z Egypta, do kterého je zakomponována pesachová hostina. Je to náboženský obřad, který se koná v rodině a je předepsaný na **noc 15. nisanu** (v Izraeli a v diaspoře i pro noc následující).

Příkaz Tóry, podle něhož se rok co rok scházíme v měsíci nisanu, abychom sobě a svým dětem připomínali mocné činy Boha Izraele, který nás vyvedl z Egypta, zní: „V onen den svému synovi oznámíš: to je pro to, co mi prokázal Hospodin, když jsem vycházel z Egypta.“ (2 M 13,8). To však není pouze minulost, Tóra neříká „co pro ně Hospodin učinil...“, ale „co mi prokázal...“ Každá generace je povinná považovat se za tu, která je vyváděna z egyptského otroctví.

Samotná Hagada prošla vývojem. Po návratu z babylónského vyhnanství a znovuvybudování jeruzalémského Chrámu se nově konstituovala i židovská komunita. Došlo však k mnoha změnám, které posléze vedly k vytvoření rabínskému judaismu. Proměnou prošel i svátek Pesach, v jehož oslavě převládly domácí obřady a z nich postupně vznikl dnešní seder. Před zničením Chrámu mohl seder vypadat následovně: kiduš; namáčení bylin; tři otázky; otcova odpověď tvořící jádro sederového obřadu; hostina, jejíž součástí byl beránek, macesy, maror a charoset; požehnání po jídle s následujícím pohárem vína a zpěv Halelu. Zničením Chrámu v roce **70 n. l.** však došlo ke změně i v pesachovém sederu. Zánik Chrámu totiž znamenal i konec obětní bohoslužby a nebylo tedy již možné přinášet oběť pesachového beránka, která tvořila hlavní náplň svátku Pesach. Nestačilo již pouhé připomínání události 14. nisanu, svátek musel dostat nový obsah, který by dával židovskému národu sílu překonávat neštěstí a útrapy. Tak se zde objevuje naděje a důvěra, že i v budoucnosti budeme svědky Božích zásahů ve prospěch židovského národa. Také původní tři otázky byly doplněny o čtvrtou a týkaly se tak macot; maroru; dvojího namáčení a způsobu sezení. Několik desetiletí po zničení Chrámu se rabínským rozhodnutím také zvýšil počet pohárů s vínem z původních dvou – při kiduši a při požehnání po jídle – na čtyři. K ustálení části, která předchází sederové večeři, došlo asi v **polovině 2. stol. n. l.**

Ještě ale nebylo stanoveno přesné znění ani pořadí jednotlivých částí. To se stalo až **asi 7. – 8. stol. n. l.** Písemně máme základní text Hagady dochován v **10. stol. n. l.** v siduru **gaona Saadji ben Josefa**. V rukopisech se vyskytují menší rozdíly až do **15. stol.** V dalším vývoji již text Hagady nedoznal větších změn, s výjimkou pasáže „Vylíj svůj hněv...“ Její zavedení do textu souvisí zřejmě s křesťanskými výpravami a dalšími katastrofami, které postihly Židy ve středověku. Některá vydání Hagady se pak liší podle místních zvyků (minhagim) a tak i v aškenázském ritu jsou přidány některé skladby, např. Echad mi jodea nebo Chad gadja.

Současná podoba sederu je rozdělena do 14 částí:

Kadeš – kiduš, požehnání nad vínem
 Urchac – mytí rukou (bez požehnání)
 Karpas – pojení zeleniny s požehnáním
 Jachac – rozlomení středního macesu
 Magid – čtení pesachové Hagady
 Rachca – umytí rukou před požehnáním
 Moci – požehnání nad chlebem
 Maca – pojení macesu
 Maror – pojení maroru

Korech – pojení macesu a maroru současně
 Šulchan orech – sváteční večeře
 Cafun – zákusek, odložená polovina středního macesu
 Barech – požehnání po jídle
 Halel – sváteční chvalozpěv
 Nirca – tradiční sederové písně (dodatek)

JAKÉ MÁME POVINNOSTI NA PESACH?

Před Pesachem se v domě vše vyčistí od chamecu, tedy od kvašeného, neboť na Pesach se nesmí jíst ani vlastnit doma nic kvašeného. Proto to velké gruntování. Večer 14. nisanu se symbolicky hledá chamec za pomoci zapálené svíčky a peříčka na smetání drobtů. Na druhý den se nalezené drobtů spálí.

Den před Pesachem je také postním dnem pro všechny prvorozené muže na paměť zázraku přežití židovských prvorozenců, když naproti tomu Bůh nechal v noci povraždit všechny prvorozené Egypťanů.

Hlavní micva sederu spočívá ve vyprávění o vyjití z Egypta a o příslušných zázracích.

Další povinností je o pesachovém sederu jíst macot. Povinnost číst Hagadu a jíst macot platí pro všechny, tedy i pro ženy.

Během sederu se mají vypít 4 poháry vína podle určitého pořádku, jak to je uvedeno v Hagadě. Nalévá se však i pátý pohár, který zůstává nevypitý. Je to symbolický pohár pro proroka Eliáše.

Pesachový seder končí přáním: „Příští rok v Jeruzalémě!“

Takto se tedy pesachový seder koná první (v Izraeli) a také druhý den (v diaspoře). Celý svátek trvá 7 (v Izraeli), příp. 8 dní (v diaspoře). Stejně sváteční pak je poslední den, i když seder se již nedělá. Dny mezi tím jsou tzv. polosvátky a o šabat, který tady připadne, se čte Píseň písní.

Johnson, Paul: Dějiny židovského národa. Praha: Rozmluvy, 1995, s. 35-48.
Stern, Marc: Die schönsten biblischen Geschichten aus jüdischer Sicht. Gütersloh: Gütersloher Verlag, 2003, s. 115-156.
Hagada šel Pesach. Praha: Sefer, 1996, s. 5-11; 120-134.

Stern, Marc. Svátky v životě Židů. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 168-169; 176-190.

Judaismus pro dnešek /I./

PRASTARÁ VÍRA S MODERNÍM POSELSTVÍM

John D. Rayner a Bernard Hooker

OBSAH

I. část

1. kpt. - Jak krásné je naše dědictví
Liberální judaismus vyznává judaismus
2. kpt. - Dědictví shromáždění Jákobova
Náboženský charakter judaismu
3. kpt. - Zpívejte Hospodinu píseň novou
Potřeba reformy
4. kpt. - Boží pečeť
Potřeba intelektuální poctivosti
5. kpt. - Počátek moudrosti
Existence Boží
6. kpt. - Bůh náš a Bůh našich otců
Židovské pojetí Boha
7. kpt. - Jen maličko, že není roven Bohu
Židovské pojetí člověka
8. kpt. - Konec dní
Naděje v mesiášský věk
9. kpt. - Světlo národům
Poslání židovského národa
10. kpt. - Slovo Boží

Pokračující Zjevení

11. kpt. - Co od tebe požaduje Hospodin, Bůh tvůj?
Svrchovanost Boží vůle
12. kpt. - Konejte toto
Priorita správného jednání
13. kpt. - Abyste si připomínali.
Význam zvyků

II. část

1. kpt. - Na život!
Posvátnost života
2. kpt. - Miluj bližního svého
Zlaté pravidlo
3. kpt. - Malá svatyně
Posvátnost rodinného života
4. kpt. - Spravedlnost, jen spravedlnost
O povinnosti hájit sociální spravedlnost
5. kpt. - Hledej mír a snaž se o něj
Povinnost hájit mezinárodní mír
6. kpt. - Nebudeš ničit
Povinnost chránit životní prostředí

7. kpt. - Naučit se a učit

Potřeba náboženské výchovy

8. kpt. - Služba srdce
Důležitost modlitby
9. kpt. - Dům Hospodinův
Úloha synagogy
10. kpt. - Zachovávejte den šabatu
Hodnota šabatu
11. kpt. - Dny hrůzy
Vysoké svátky
12. kpt. - Třikrát v roce
Poutní svátky
13. kpt. - Radost a veselí
Menší svátky
14. kpt. - Všechny vaše děti budou učedníky Hospodina
Rituály narození a dospívání
15. kpt. - Hlas ženicha a hlas nevěsty
Rituály manželství
16. kpt. - Tvůj Bůh bude můj Bůh
Přijetí upřímných proselytů
17. kpt. - Čas umřít
Rituály vztahující se ke smrti

O AUTORECH

Rabín John D. Rayner, Mgr. je od roku 1961 duchovním liberální synagogy ve čtvrti sv. Jana Wood v Londýně a vyučuje také studenty rabínské školy Leo Baeck College. Podílel se na zpracování modlitebních knih pro Unii liberálních a progresivních synagog a jeho publikace zahrnují tituly *K vzájemnému porozumění mezi Židy a křesťany* a *Průvodce židovskou svatbou*.

Narodil se v Německu roku 1924 a do Anglie přišel jako dítě - uprchlík v roce 1939. Navštěvoval Durham School a po čtyřleté vojenské službě šel studovat do Emanuel College v Cambridge, díky získanému stipendiu. Na této College strávil 6 let, studoval moderní jazyky, etiku, hebrejštinu, vše s výbornými výsledky. Poté byl dva roky postgraduálním studentem v Hebrew Union College v Cincinnati v americkém Ohio.

Je představeným liberální synagogy v jižním Londýně, předsedou evropské komise Světové unie progresivního judaismu a předsedou Rady reformních a liberálních rabínů v Británii.

Rabín Bernard Hooker, B.A., H.C.F. se narodil v Londýně. Teologické vzdělání získal na Jew's College a obdržel titul bakaláře na London University. Byl nejmladším, uznávaným vojenským kaplanem ozbrojených sil, jenž sloužil jako židovský kaplan u 1. pluku britské armády na Rýně a později hlavním židovským kaplanem na Středním Východě.

Po demobilizaci sloužil jako představený Birminghamské progresivní synagogy a Liberální synagogy ve Wembley a to až do roku 1965, kdy se stal duchovním představeným židovské komunity na Jamajce. Když působil v Západní Indii, vydal množství knih, včetně knih *Rabín bovoří*, *Bible*, *Judaismus a Jamajka* a *Proroci a věšci*. Byl jmenován ředitelem jamajské vysílací společnosti, a to díky svému výjimečnému věnování se rozhlasu a televizi na tomto ostrově.

V roce 1975 se vrátil do Velké Británie, kde se stal duchovním progresivní synagogy v severním Londýně. Je mnoho let viceprezidentem Unie liberálních a progresivních synagog.

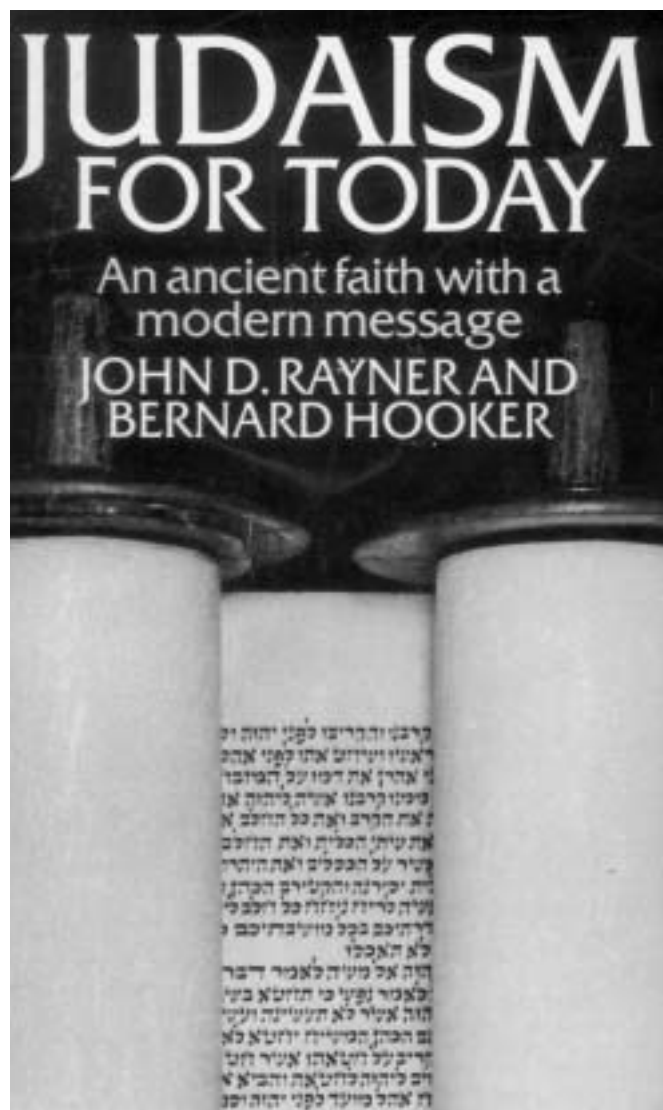
PŘEDMLUVA

Ježto Starý zákon předchází Novému a judaismus předchází křesťanství, domnívají se často ne-židé, že židovské náboženství vlastně patří minulosti a jen díky židovské zatvřelosti či věrnosti (podle toho, jak se na to díváte) přetrvalo až do dneška.

Věřící a praktikující Židé stojí na svém, že to tak není. Judaismus přežil, protože dal svým stoupencům filosofii Boha a vesmíru, a způsob života, který tak promlouvá k jejich rozumu i citu, že než by se ho vzdali, raději by obětovali svůj život. Člověk může milovat dědictví minulosti, ale život pro ně neobětuje. Judaismus, pro který Židé umírali, není starobylá tradice, ale živoucí víra.

Podle Deuteronomia řekl Mojžíš izraelskému lidu poté, co jim předal zákony, jimiž se měli řídit v životě a před tím, než vstoupili do země zaslíbené: „Vyvolte si život a žijte!“ Židé po tisíciletí věřili, že jen poslušnost Božích zákonů dělá život životem a neposlušnost by přivodila jejich duševní i fyzický zmar.

Živá víra se musí vyvíjet a růst. Judaismus dělá obojí. Dokonce ani z pohledu ultraortodoxního, jenž věří, že každé slovo Tóry (pět knih Mojžíšových) pochází přímo od Boha skrze Mojžíše, není judaismus svatých knih totéž co judaismus dnešní. Vždyť např. kde je Chrám? Co zvířecí oběti? Kde je panující kněžstvo? To vše přestalo existovat ne pouze proto, že Chrám zničili Římané, ale proto, že to už neodpovídalo duchovnímu vyzrávání judaismu

směrem k demokracii synagogy, rovnosti modlitby a k rabínskému učení. Je příznačné, že chrámová bohoslužba, jak ji líčí Bible, se daleko víc podobala bohoslužbě katolické, než židovské liturgii. Můžete namítnout, že Židé se modlí za návrat starých časů, ale mnozí soudí - podle mého ne bezdůvodně - že ani ortodoxní Židé si nepřejí přivolat minulost. Není dnes Žida, jenž by se domníval, že je-li dnes Stará čtvrť Jeruzaléma v židovských rukou, měl by být znovu postaven Chrám a dána nová šance židovským kněžím.

Jestliže po staletí se judaismus měnil vzdor ortodoxní víře opírající se o zjevení na Sinaji, pak za posledních sto let se změnil přímo z podnětu židovských učenců, kteří vyvolali širokou odezvu tvrzením, že Boží zjevení pokračuje, neskončilo oním jediným okamžikem lidských dějin, a tak jako Bůh promlouval k Abrahamovi, tak mluvil i k Mojžíšovi a rabimu Akivovi a stejně promlouvá k duchovním velikanům každé doby.

V Talmudu, zápisu právních diskusí a rozhodnutí, se říká, že Mojžíšovi bylo dovoleno vrátit se na zem a navštívit akademii rabího Akivy. Tam, naslouchaje výkladu mojžíšského zákona, neporozuměl složitosti vývodů a upokojil se, až když rabi Akiva řekl svým žákům, že to je zákon, který Mojžíš obdržel na Sinaji.

Aby uchoval zákon živý a dynamický, měl judaismus vedle Tóry ještě zákon ústní, podle tradice rovněž daný Mojžíšovi, avšak předávaný po generace ústním podáním. Bylo zakázáno jej zapisovat, a tak se mohl vyvíjet a duchovní vůdcové každé generace mohli přidávat svůj podíl k duchovnímu a sociálnímu vývoji.

Těžká a nestabilní období židovských dějin bohužel vyvolala v rabínech obavu, že ústní právo bude ztraceno, nebude-li zapsáno. Nová ústní tradice se však vyvíjela i nadále. Konec nastal až ve středověku, kdy diskuse už nebyly jen prostě zapisovány, ale ústní právo kodifikovaly rabínské autority, jež měly poslední slovo v tom, co se smí a nesmí.

Různé kodifikace ústního práva vedly k omezení židovské tvorivosti, byť byly i výjimky, geniální rabíni, schopní najít v kodifikaci význam umožňující tvůrčí výklad. Z větší části však byl židovský život obehnan hradbou rituálních příkazů. Je známkou židovské lásky k zákonu a tradici, že i v tomto sevřeném rámci, spoutání příkazy v něm a omezování nepřátelským světem vně, dokázali Židé najít tolik radosti ze života. Pochopitelně způsob života vyvíjející se přes 3 000 let, byl procezen spoustou písku, až zbylo jen duchovní zlato.

S vědeckým a sociálním pokrokem v Evropě a se zrušením občanských restrikcí pro Židy vzrůstal počet židovských učenců, kteří chtěli obrodit judaismus čerstvým závanem moderního myšlení, tak jako dříve Filón a Maimonides cítili nutnost obrodit judaismus platónstvím a aristotelismem. Novodobí židovští učenci stavěli na kritickém zkoumání Bible, jež potvrdilo, že Mojžíšský zákon prošel dlouhým vývojem, a to zejména po smrti Mojžíšově a Mojžíšovi byl jen připsán, aby získal potřebnou váhu.

Budiž řečeno, že v tom nebylo nic nečestného. Ve starověku se považovalo připsání velkých děl či zákonů legendárním hrdinům za samozřejmé, za literární licenci.

Tímto novým přístupem k Bibli začala v 19. st. v Německu reforma judaismu a rozšířila se do USA, kde zapustila silné kořeny. S nově nalezenou svobodou, kterou jim dala víra ve stále pokračující Zjevení, učinili zakladatelé progresivního judaismu četné změny v židovské bohoslužbě a náboženských předpisech.

Při napětí, jež existovalo mezi židovským a nežidovským způsobem života, cítili reformátoři dvojí odpovědnost: uchovat to nejlepší z tradice a dát náboženství nový výraz, aby se posílila vazba Židů k jejich víře. Obroda judaismu byla zvláště důležitá i proto, že nové vědecké objevy odvedly mnoho křesťanů z církve a stejný vliv měly i na Židy, kteří prahli po vědeckých a uměleckých požitcích západního světa, jim tak dlouho odepřeného a byli ochotní vzdát se náboženství otců, jen aby do nového, svobodného světa mohli vstoupit.

R. 1902 udělal obrozený judaismus v Británii odvážný krok založením Židovské náboženské unie, vedené Claudem Montefiore, Lily Montagu a Israelem Abrahamsem. Podpořili je rev. Simeon Singer, Sir Isidor Spielman a další angložidovské osobnosti. Unie zahájila organizování bohoslužeb s cílem zabránit odlivu od judaismu. O šest let později byla k názvu unie připojena slova „pro rozvoj liberálního judaismu“. V roce 1912 ustavila unie první liberální židovskou synagogu a rabínem v ní se stal dr. Israel Mattuck, rodem Evropan, výchovou Američan. Rabín dr. Mattuck dal hluboký duchovní základ hnutí, jež od svého vzniku založilo 23 kongregací, dnes známých pod společným jménem Unie liberálních a progresivních synagog.

V knize *Judaismus pro dnešek* – prastará víra s moderním poselstvím uvádí J. D. Rayner, vrchní rabín liberální židovské synagogy, hlavní principy, na nichž stojí liberální judaismus a podává vývoj žid. liberálního myšlení v posledních 75 letech. Rabín B. Hooker píše o praxi liberálního judaismu. Obě vůdčí osobnosti našeho hnutí formulují jasně a krátce základy židovské víry a jejího praktikování v liberálním a progresivním pojetí. Svou prací upevňují judaismus, který započal Abrahamem, jenž uvěřil ve zjevení jednoho Boha, stvořivšího svět a vizi všech mužů a žen, svorně uctívajících a poslušných svého Stvořitele.

Kniha byla napsána v naději, že židovští čtenáři získají lepší vhled do své víry a jejího praktikování, a ti nežidovští si uvědomí sílu, jíž si judaismus udržel věrnost svých stoupenců až do začátku západních dějin. Tato síla vychází z jeho životního idealismu, z přesvědčení, že jen láskou, spravedlností a dobrotou, tak jak je tomu v židovské tradici, dojde lidstvo ke dni, za jehož příchod se Židé denně modlí (a naděje v něj jim pomáhá zvládat realitu) – „A ten den bude jeden Bůh a jeho jméno bude jedno.“ Je to přetrvávající víra v uskutečnění mesiášského snu, co nám velí nazvat dnešní judaismus prastarou vírou s poselstvím, jež nikdy nezestárne.

Londýn 1978

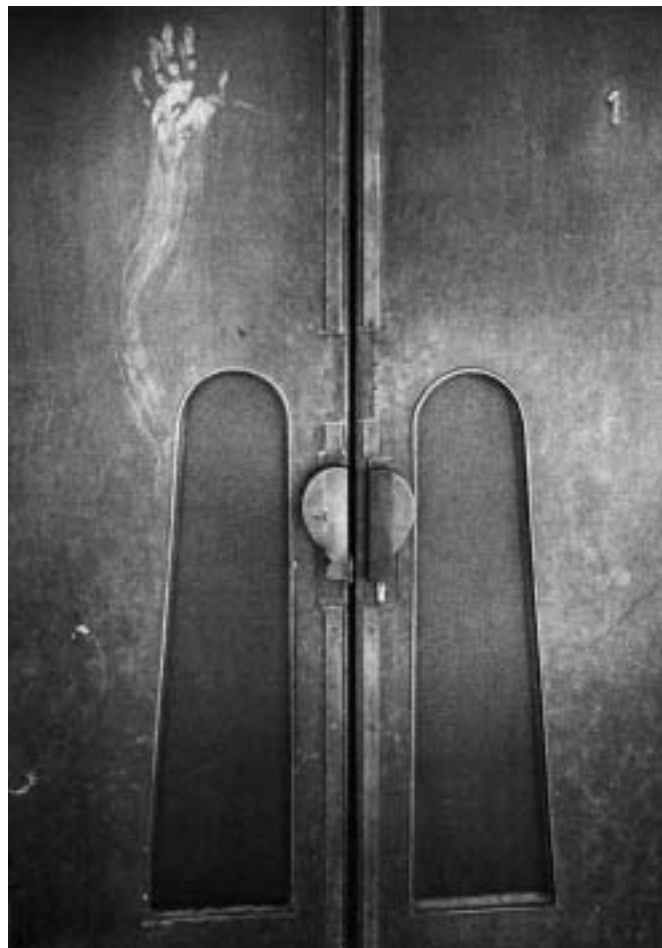
Rabín Sidney Brichto
Ředitel a výkonný vicepresident
Unie liberálních a progresivních synagog

(Uveřejňováno na pokračování)

Židovské muzeum v Praze
si Vás dovoluje pozvat na zahájení výstavy

KAREL CUDLÍN PASÁŽE

21. dubna 2004 v 17.00 hodin
v Galerii Roberta Guttmanna, U staré školy 3, Praha 1
Výstava bude přístupná od 22. dubna do 6. června 2004
denně od 9.00 do 18.00 hod. kromě sobot a židovských svátků.
Výstava je součástí cyklu „Židovská přítomnost v současném vizuálním umění“ a těší se grantové podpoře Evropské společnosti pro židovskou kulturu.

Rozhovor se sochařem Olbrazem Zoubkem

Tomáš Květak

OZ: Asi se to o mně moc neví, ale mám 1/16 židovské krve.

Židé nemohli za nic, jen za to, že se narodili a to je strašidelné. Navíc, ten počet mrtvých je strašný. Obětí komunismu byly u nás stovky nebo tisíce, kdežto Židů byly statisíce a miliony. A naprosto nezasloužené, nevinné. Zločiny komunismu by se neměly odpustit, mohou se třeba i zapomenout, ale holocaust se nesmí zapomenout. To je opravdu něco takového, že to je nad všechna měřítka a zapomenout to rozhodně nelze.

TK: Praga byla dříve multietnická, multinacionální, multikulturní. Žili zde Češi, Němci, Židé. Vnímáte dnes v Praze opět atmosféru jisté multikulturnosti, myslíte, že je zase zpět?

OZ: Málo. Já jsem členem společnosti Franze Kafky, ale musím říct, že jsem tam dost pasivním členem. Zúčastnil jsem se soutěže na pomník F. Kafkovi, neúspěšně, nevyhrál jsem to, asi právem, zřejmě. Ale já si trochu pamatuji atmosféru před válkou, či začátkem války, protože tatínek např. odebíral židovské noviny, německé Pragerblatt. Já jsem se na těch novinách vyučil, od té doby umím slušně německy. A to byly opravdu jedny z nekvalitnějších novin tady nebo asi vůbec nejkratší, jazykovou a politickou úrovní a vším. Takže ta židovsko-německy mluvící, a česky samozřejmě, komunita, tu měla velký význam, ale to není nic nového. Já jsem starý člověk, ale kousek toho jsem zažil. A pak samozřejmě to štvání Hitlerovo proti Židům, celou válku, to jsem zažil taky.

TK: Takže podle Vás se multietnický, multikulturní duch Prahy už nevrátil?

OZ: Doufejme, že tady něco málo z toho zůstalo. Ti lidé jsou pryč, ale snad ten duch tolerance, křížení různých směrů a ta historie Prahy k tomu, architektura, že by to snad trochu, trochu mohlo alespoň připomínat, když ne pokračovat. Kéž by to pokračovalo. Ty Němci jsou hodně významní, židovská složka je vyvražděná. Takže bohužel.

TK: Domníváte se, že se to dnes poněkud přebíhá s módou židovských témat, která se vyvíjela v devadesátých letech? Co Vy o tom soudíte?

OZ: Já jsem si tu módu ani neuvědomil a téma židovství se mi zdá tak důležité, že rozhodně to není inflace či přebytek. Navíc oni si to zaslouží, protože nepřežili, aby se nějak na jejich kulturu a historii vzpomínalo a ctíla se.

TK: Setkal jste se s projevy antisemitismu ve svých kruzích, tedy mezi umělci?

OZ: Ano. Také.

Nějak výrazně?

OZ: V uměleckých tak výrazně ne. Ale třeba jeden pán, je sice kultivovaný, ale říká Židáci. To už je hrozné slovo. Byla zde u mne nějaká návštěva, hoch nebyl Žid, ale řekl: teda to je židáckej ksicht. A to už je naprosté pejorativum, ten výraz. Můj tchán, je už po smrti, ale říkal také Židáci. A věděl, že mám židovskou krev. Mně vadilo už jenom to slovo. Takže setkávám se s tím. Mezi umělci ale tolik ne.

TK: Hodně židovských umělců udávalo ve 20. století směr výtvarnému umění. Máte k těmto lidem myšlenkově blíž, nebo spíše myslíte, že je umělec jako umělec? Nebo vnímáte tam trochu to židovství, např. M. Chagall?

OZ: Tak Chagalla ctím. Ale soudit či hodno-

tit podle toho velikost umění, soudit je jinými měřítky než ostatní, kterých si vážím, tak to necítím.

TK: Máte přehled o umění v podstatě po celém světě. Vnímáte nějak silně to duchovní, židovsko-křesťanské zakotvení Evropy?

OZ: To ano. Přece jen ty ostatní kultury, mimo tu oblast židovsko-křesťanskou, jsou jiné. Jiné náboženství, jiná kultura, jiný svět, jiná psychika.

Já když o sobě občas mám mluvit, říkám, že stojím na dvou nohách. Jako celá Evropa. Na antické filozofii, zrodu demokracie a na té židovsko-křesťanské. A já k tomu ještě dodávám, že mám pocit, že té křesťanské složky je tady dost, přebytek. Že takové to zpovídání se, a taková ta malost před Bohem, ten absolutní rozdíl mezi člověkem a Bohem, nějak tady v té zastíněné střední Evropě je příliš silný, tedy ten pocit viny a zpovědi. Prvek řecký, který také souvisí, myslím, s mořem, a který je tady vzácnější, tím já se ve své práci snažím spíše inspirovat, těmi středomořskými mýty, spíše než křesťanskými. A pokud křesťanskými motivy, tak spíše starozákonními. Také proto, že já se s těmi svými hrdiny, které dělám, musím ztotožnit. A já se nedokážu ztotožnit se světcí, s apoštoly, nebo s Ježíšem Kristem – to už vůbec ne. Jeden přítel chtěl udělat náhro-

bek pro svého otce a chtěl tam mít přímo Krista. Já jsem nad tím přemýšlel a nakonec jsem to odmítl s tím, že to nedokážu. Já jsem dělal jen Jidáše nebo Zvěstování. To jsem dělal několikrát. Mám pocit, že tam se to božské přímo setkává s tím lidským, s tím tělesným. Panna Maria sice počala z Boha, ale porodila jako člověk, v bolestech a její syn umřel v bolestech jako člověk, a pochybnostech, což je velmi lidské. Takže tady to setkání toho božského s tím pozemským se mi zdá takové krásné, takové napětí v tom. To jsem dělal mnohokrát. Starozákonní témata jsem dělal mnohokrát – Putifarovu ženu, Josefa Egyptského, Adama a Evu – tam je mi ten hřích taky takový blízký. Světce dělat nemůžu.

Tomu řeckému náboženství se člověk může víc přiblížit. Ten kontakt mezi božským a lidským je demokratičtější, a to se mi líbí.

TK: Sledujete trochu vývoj státu Izrael?

OZ: Zdáлки.

TK: Co říkáte na konflikt židovství s islámem?

OZ: Já jsem byl jednou jeden den v Izraeli. Byl to výlet lodí z Kypru do Jeruzaléma. Měli jsme velmi objektivní a vzdělanou průvodkyni. A ona celou cestu z přístavu do města vykládala dějiny a současný stav. To bylo asi před šesti lety, to se tam takové atentáty nekonaly. Ale ona říkala, že ten konflikt mezi židovstvím a islámem je neřešitelný. Že se tam setkaly hroty těch dvou náboženství.

Viděla trochu kriticky ortodoxní Židy. Každá izraelská vláda s nimi musí počítat, bez nich vládnout nemůže a oni ji tlačí velmi doprava. Když nejsou v sobotu ochotni nastartovat auto nebo si od služby nechají rozsvítit, protože nemohou sáhnout na vypínač, tak už se mi zdá příliš. Ona k nim nepatřila. Myslí si, že už škodí židovskému státu. Dost jsem ji věřil.

TK: Jak na Vás působil Jeruzalém?

OZ: Byli jsme tam krátce. Já jsem byl spíš zklamaný – tlačence, plné uličky, takový Orient. Prošli jsme Křížovou cestu. U nás si to představujeme poeticky, jako cestu na kopec v klidu, v polích. Zatímco je to hlavní třída. Samotná Golgota, ta přemíra turistů. Musel jsem si dávat trochu pozor, aby se mi to nezprotivilo. Nejsem věřící, nemám dar spontánní víry, ale toto беру velmi vážně. Velký pátek držím, uvědomuji si hodinu od hodiny co se dálo. Takže tam jsem to cítil jako zprofanované.

Takže spíše zklamání. Ale jediný velký, silný zážitek byla Zed' nářků. Tam jsem se

přiblížil jen zdálky. Měl jsem pocit, že u Zdi nářků nemám co dělat, že můžu nanejvýš pokorně a zpovzdálí pozorovat. Stál jsem tam skutečně v hlubokém, hlubokém dojetí.

Betlém byl opět plný prodáváčů, všude suvenýry. To mi vadilo, za to ale nemůžu náboženství, ale ti, co to takto spravují. Musel jsem si dávat pozor, aby se mi to neznechutilo. Ale neznechutilo, ta posvátnost je silná, že to ostatní člověk přemůže, to podbízí.

TK: Vztah k Bibli máte?

OZ: To ano. Něco si pamatuji. Studoval jsem ji po večerech. Hlavně Starý Zákon. Např. postava Jákoba je tak velká, bohatá, tak protimluvná. Nebo Jidáš. Dělal jsem jej s lítostí. Protože on byl z těch apoštolů vlastně nejlepší a nejdůležitější. Protože dokázal přjmout tu strašnou roli, někdo to musel udělat a on to přijal. Také na to doplatil.

Nebo jsem četl s velkým zaujetím

a pamatuji si Thomase Manna „Josef a bratři jeho“, kapitolu o Putifarově ženě. Když to člověk pochopí, ona je už na začátku odkvétání, bezdětná, žila s impotentním mužem. Byla velmi vnitřně bohatá, vzdělaná a najednou zažila nesmyslnou a zničující lásku, ale silnou. Když se dokázala zamilovat do otroka a ve své soukromé svatyni nahradila egyptská božstva Josefovými, tak to byla velká pokora. Ona se před ním hluboce pokorila, aby ho získala. Když se druhá dáma Egypta pokorí před otrokem, aby ji miloval, to musela být velká obět. Nakonec ho sice nařkla z pokusu o znásilnění, ale podle Manna poté odešla do ústraní a prožila život jako jeptiška. Já jsem ji takto dělal. A podobně si transformuji i antické hrdinky, třeba Klytaimnestru. Nebo Lotova žena, provinila se, že se otočila, ale to je tak malé provinění a takový strašný trest, že také má mé sympatie.

TK: Mistře, velmi příjemně se s Vámi povídalo. Děkuji Vám za rozhovor.

Izraelsko-palestinský konflikt: kdo komu straní?

Armand Laferrère

V létě minulého roku francouzskou Socialistickou stranu nemile zasáhl odchod jejího oficiálního odborníka na Střední východ Pascala Bonifaceho. Ten na sebe před volbami v roce 2002 upozornil prohlášením, kterému se dostalo velké publicity a ve kterém socialistům doporučoval, aby rozhodněji podporovali palestinskou věc. Jako zásadní argument memorandum uvádělo demografický faktor: populace muslimského původu je ve Francii zhruba desetkrát větší než židovská komunita, podpora palestinské věci by tudíž přinesla více hlasů a nebyla by tak ztrátová jako solidarita s Izraelem.

V knize *Smí se kritizovat Izrael?* (Robert Laffont, 2003) se Bonifaceho argumentace vyhrtila do ještě překroucenější podoby: Izrael je rasistický agresor, který bez rozumného důvodu likviduje a pokořuje slabý a poctivý národ, jenž pro sebe žádá jenom spravedlnost. Veškerá podpora této zločinecké moci je vysvětlitelná pouze špatně zakrývanou etnickou solidaritou, manipulací médií v rukou proizraelských extrémistů nebo provinilými pocity nežidovské populace při vzpomínce na holocaust. Po rozchodu se Socialistickou stranou Pascal Boniface velice logicky hlásá, že za všechno zlo je zodpovědný „komunitarismus“. Někteří média tehdy připomenula, že argument početní převahy Arabů nad Židy ve Francii, kterého Boniface používal v době před vydáním své knihy, není ani zdaleka prostý typických komunitaristických vytáček. Od té doby se ovšem Pascal Boniface povznese nad čistě numerické úvahy a podařilo se mu odhalit skutečnou, zločinnou povahu izraelského režimu i komplot, který má zabránit veškeré kritice.

Je velice snadné Pascala Bonifaceho ironizovat. Ale ironie je k ničemu: je-li Boniface přesvědčen, že se stal obětí komplotu, nutně si pomoci této zajímavé teorie vysvětlí jakoukoli kritiku. Bude tedy užitečnější analyzovat jeho výroky o Izraeli coby rasistickém agresoru, kterého extrémistický komplot zastrašující média sám dokáže uchránit před kritikou.

PROIZRAELSKÉ STRANĚNÍ MÉDIÍ?

Srovnejme si obvinění, podle kterého si média zakázala kritizovat Izrael tak, jak by si zasloužil, s následujícími fakty.

Izrael je vystavován kritice za to, že toleruje a občas i podporuje usazování židovské menšiny na územích s palestinskou většinou. Existenci silné arabské menšiny v Izraeli však nekritizuje nikdo. Myšlenka, že pouze jeden jediný z obou národů má právo na etnickou čistotu svého území, je pravidelně prezentována jako něco zcela přirozeného.

Kritiky vůči Izraeli se často opírají o analýzy propalestinských Izraelců, kterým se říká „bojovníci za mír“. Nikde však nenarazíme na proizraelské Palestince, a nikdo si ani nepoloží otázku, nesouvisí-li podobná nerovnováha s velice dobře zdokumentovanými hroznými popravami „kolaborantů“, jež nařídila palestinská vláda.

Když v průběhu druhé intifády pronikali sebevražední atentátníci prakticky denně na území Izraele a nevyhýbali se ani nemocnicím, byl to Izrael, kdo byl napadán za to, že vytvořil kontrolní stanoviště, která měla zajistit jeho bezpečnost. Jako hlavní cíl těchto bezpečnostních kontrol byl často uváděn jejich neblahý následek – citelný zásah do života nevinných Palestinců.

Ariel Šaron je neustále obviňován, že svou návštěvou Chrámů

vé hory 28. září 2000 vyprovokoval druhou intifádu. Mezi vzdělanými vrstvami se patrně rozumí samo sebou, že když Žid navštíví nejposvátnější místa judaismu, jde o bezprecedentní provokaci, a že rozpoutání vražedné války je zcela adekvátní reakcí na takový skandál. Francouzská média se nikdy ani slovem nezminila o prohlášení ministra komunikací palestinské vlády Imáda Faludžího, který 5. prosince 2000 v palestinské televizi řekl: „Ti, kdo tuto intifádu spojují s návštěvou opovrženého Šaronu u mešity Al-Aksá, se mýlí (...). Tato intifáda byla plánována hned po návratu prezidenta (Arafata) z vyjednávání v Camp Davidu (červenec 2000), kde se jen snažil udělat příznivý dojem na Clintona.“

Izrael je stále obviňován ze smrti malého Mohammeda Al Doury, kterou při přestřelce 30. září 2000 nafilmoval palestinský kameraman. Záběry odvysílal druhý kanál francouzské televize. Poté, co bylo připuštěno, že to byli izraelští vojáci, kteří chlapce neviděli a mohli tak jeho smrt neúmyslně způsobit, nařídily orgány izraelské obrany vyšetřování, z něhož podle zprávy uveřejněné 27. listopadu 2000 vyplynulo, že kulka, která dítě zasáhla, přilétla téměř jistě z palestinské linie, jež byla blíže ke kameramanovi. Když izraelský specialista Nahum Šahaf vyslovil hypotézu, že snímky z 30. září mohou být zmanipulované, a žádal, aby mohl shlédnout nesestříhané záběry, které by ve věci učinily jasno, byla jeho žádost zamítnuta.

Izrael byl po bojích v Džanínu, k nimž došlo v dubnu 2000 v utečeneckém táboře, odkud od začátku intifády vyšlo několik desítek sebevražedných atentátníků (třiadvacet z nich bylo úspěšných), obviněn z válečných zločinů. Palestinské zdroje a po nich západní média i film Muamara Bakrího *Dženín*, *Dženín* z téhož roku uváděly nejprve tři tisíce, později pět set mrtvých, zničení celého jednoho křídla nemocnice a správní budovy izraelskými bojovými letouny. Zvláštní vyslanec OSN na Středním východě Terje Roed-Larsen při návštěvě zóny 18. dubna 2002 oznámil, že „žádný cíl nemůže ospravedlnit podobné ničení“, a obvinil Izrael, že po jedenáct dní blokoval přístup humanitárních organizací. O čtvrt roku později dospěl generální tajemník OSN k závěru, že o život přišlo dvaapadesát Palestinců (z nichž bylo minimálně pětadvacet ozbrojených členů hnutí) a třiadvacet Izraelců. V žádném momentu nepoužil Izrael letadel. Zásahu několikrát předcházely opakované výzvy civilistům, aby zónu opustili. Nemocnice zůstala nedotčena.

Když 2. dubna 2002 skupina ozbrojených Palestinců, mezi nimiž bylo třináct teroristů hledaných Izraelem, násilím obsadila kostel Narození Páně v Betlémě a zajala jako rukojmí řeholníky a řádové sestry, byl Izrael kritizován za obléhání kostela, jehož nedotknutelnost přitom zcela respektoval. Nakonec bylo třináct teroristů vyvezeno na Kypr.

Izrael byl obviněn z toho, že ze Středního východu odvádí vodu, aby tak trápil Palestince žízní. Nikoho vůbec nenapadne se zeptat, kolik zajordánských vesnic – které se mezitím staly „palestinskými“ – mělo tekoucí vodu před izraelským obsazením tohoto území v roce 1967, kolik jich ji má nyní a jak poznamenalo převedení těchto území pod palestinskou správu údržbu kanalizací.

Po zveřejnění *Cestovní mapy pro Střední východ* v roce 2003 byl Izrael kritizován za činy, o nichž se tento plán nikde nezmiňuje – za nízký počet propuštěných teroristů a za výstavbu

bezpečnostních zátarasů mezi Izraelem a palestinskými územími. Přitom Mahmúd Abbás odmítl v příkrém a výslovném rozporu s *Cestovní mapou* odzbrojit teroristické skupiny, aniž se mu dostalo podobných výhrad.

Všechny uvedené skutečnosti snad jasně naznačují, že kritika Izraele je nejen možná, ale dokonce i velmi snadná, zvláště když prostý popis faktů přímo vybízí k vyváženějšímu přístupu. Není-li dnes možné kritizovat Izrael, potom bychom skutečně rádi věděli, jak bude vypadat svět, v němž se dostane jeho kritice volného průchodu.

O ČEM SE MLČÍ

Jestliže kritika Izraele podle všeho netrpí žádnou přehnanou cenzurou, existuje v konfliktu na Středním východě celá řada skutečností, jejichž případný ohlas bychom v našem tisku hledali mnohem obtížněji.

Jednou z nich jsou dějiny zacházení se Židy a křesťany v muslimské tradici. Přitom tyto dějiny mají pro pochopení současného chování Izraele zásadní význam, a to ze dvou důvodů. Prvním je skutečnost, že polovina židovské populace v Izraeli pochází z arabských zemí, odkud byli Židé vyhnáni po vytvoření židovského státu v roce 1948. Vzpomínka na minulý úděl je dosud živá a nutně ovlivňuje jejich obavy a reakce. Perspektiva možného návratu pod muslimskou nadvládu představuje pro izraelské Židy reálné riziko, pokud by v následujících stoletích měli prohrát válku nebo měli být postupně vytlačeni demografickým vývojem. Je proto zcela legitimní nahlížet do minulosti, kterou muslimové nijak nepopírají a která jednoznačně naznačuje, co by se mohlo dít v budoucnosti.

Výklad této minulosti provázejí téměř soustavně přinejmenším dvě mylné představy. První je teologické povahy: islám podle ní kontinuálně navazuje na křesťanství a judaismus a chová obzvláštní respekt k „náboženstvím Knihy“, která mu předcházela. Druhá mylná představa je historická: podle ní má být zacházení se židovskými a křesťanskými společenstvími v průběhu staletí pod muslimskou nadvládou důkazem „tolerance“ panujícího náboženství v tom smyslu, jaký slovu tolerance připisuje Západ počínaje osvícenstvím.

„Nebudiž žádného donucování v náboženství“ (Súra 2, verš 256) – tato slova byla citována tak často, až někdy vznikalo dojem, že jde snad o jedinou citaci Koránu v médiích. Často jsou také zmiňována společně s pojmem „náboženství Knihy“ – ten se ovšem v Koránu vůbec nevyskytuje, hovoří se zde pouze o „lidech Knihy“ – aby se z toho dalo vyvozovat, že islám, jenž se sám rovněž vztahuje ke svaté knize, se objevuje v návaznosti na obě biblická náboženství a že zaručuje jejich respektování.

Podobné výklady jsou v přímém rozporu s texty Koránu. Jistě, Korán zmiňuje četné události z dějin Izraele i z křesťanského zjevení. Ale nepokračuje v příběhu započatém v Bibli v podobném smyslu, v jakém Nový zákon sleduje a doplňuje Starý. Údajně věčný a nestvořený Korán má Bibli předcházet: je archetypem písem zjevených „Abrahámovi, Ismaelovi, Izákovi, Jakubovi a kmenům (...), Mojžíšovi, Ježíšovi a prorokům od Pána jejich“ (3:84). Oba texty si tak protřečejí a jsou často navzájem neslučitelné.

Praotcové a proroci včetně Ježíše jsou v Koránu představováni jako hlasatelé muslimského náboženství. Abrahám byl „hanífem odevzdaným do vůle Boží“ (3:67). Ježíš nebyl poté, co ohlásil příchod Mohameda, ukřižován, ale „oni jej nezabili ani neukřižovali, jen se jim tak zdálo“ (4:157). Vtělení a zmrtvýchvstání jsou rouhačské mýty.

V některých případech jsou různice mezi oběma knihami dílem exotické směsice orientálních legend s biblickou tradicí: zástup džinů, ptáků a lidí vedených Šalomounem přechází Údolím

mravenců (27:17-23). Bůh proměňuje Židy v opice a prasata (5:60; 7:165-166). Přes folkloristickou povahu těchto příběhů nelze zapominat, že jsou nepřetržitě používány v antisemitské propagandě. Například velice vážený šejk Muhammad Sájíd al Tantáví v *Al Azharu* z dubna roku 2002 popisuje Židy jako „potomky opic a prasat“. Je na místě připomenout, že noviny *Al Azhar* jsou ve Francii pravidelně ličeny jako „nejvyšší morální autorita sunnitského světa“. Korán také přináší řadu překvapivých nejasností a zmatků, pokud jde o židovské a křesťanské dějiny a dogmata. Člověk, který Židy při vyjití z Egypta zmاته vytvořením zlatého telete, je Samaritán (20:85-88). Samaritáni se přitom oddělili od židovského národa až v 7. století před Kristem, tedy nejméně šest století po Exodu. Marie, Ježíšova matka, je nazývána „Aronovou sestrou“ a „dcerou Imrana“ (19:28; 60:12), což je dílem záměny s Myriam, sestrou Arona a Mojžíše a dcerou Amramovou, která žila o třináct století dříve. Argumentem Koránu proti dogmatu o Trojici je tvrzení, že Ježíš a Marie byli pouze lidské bytosti (5:72-75 a 116), což jen svědčí o velice přibližné obeznámenosti se zmíněným dogmatem.

Korán nicméně má pro tyto rozpory předem své vysvětlení: Židé a křesťané zfalšovali poselství proroků a vytvořili falešná Písma (2:75; 3:78; 5:13,15,41,72), „zřekli se víry poté, co ji přijali a potom nevíru svou ještě rozmnožili“ (3:90). „Lidé knihy“ tak nejsou ani zdaleka chápáni jako úctyhodní předchůdci, ale jako falsifikátoři a odpadlíci. Za této situace lépe chápeme výslovný příkaz davaný muslimům: „Nemějte za přátele Židy a křesťany, jsou přáteli sami mezi sebou; ten z vás, kdo je pojme za přátele, stává se jedním z nich“ (5:60).

TOLERANCE A „DHIMMA“

Myšlenka muslimské „tolerance“, s níž se operuje při popisu zacházení vyznavačů islámu se Židy a křesťany, je stejně nepřesná jako argumentování kontinuitou mezi Bibli a Koránem. Texty a ústní podání upravující postavení Židů a křesťanů pod muslimskou nadvládou nemají nic společného s „tolerancí“ ve smyslu, v jakém toto slovo chápe celý moderní Západ.

Výchozím textem je 29. verš deváté sůry: „Bojujte proti těm, kdo nevěří v Boha (...) a kteří neuctívají náboženství pravdy, z těch, kterým se dostalo Písma – dokud nedají poplatek přímo vlastní rukou (džizju), jsoucne poníženi.“ Ochrana „lidí Knihy“ (*dhimma*) přichází v úvahu až po vítězství muslimů ve svaté válce (*džibád*), jejímž následkem je proměna území nevěřících v islámskou zemi (*dar-al-Islám*). Nadto je neodmyslitelnou podmínkou „dhimmy“, že poražení přijmou podřadný statut. Základním příkladem je „dhimma“, již Mohamed přiznal Židům z oázy Chajbar: muslimové se stali vlastníky půdy, kterou mohli Židé sice nadále používat, ale polovina úrody náležela Mohamedovi a on sám si vyhradil právo obyvatele Chajbaru vypudit, kdykoli to uzná za vhodné. Na oplátku je měl chránit před vpády beduinů a dovolil jim zachovávat jejich náboženské obyčeje.

Bat Ye'Or zdokumentoval v celé řadě děl vývoj od „dhimmy“ v Chajbaru až po statuty chráněných náboženských menšin (*dhimmis*) v průběhu staletí. Přes velké územní změny, které nastaly často v průběhu jednoho století, obsahovaly tyto statuty až do západní kolonizace tři základní, neproměnné složky:

1) Mimořádné služby (povinnosti), jež se na muslimy nevztahovaly: placení daně z hlavy a zvláštní daně, která se týkala půdy, vydržování vojáků, povinnost konat ty nejnejpříjemnější práce (sbírání odpadků a čištění latrín).

2) Systematické a organizované ponižování. Židé a křesťané byli nuceni nosit odlišné oděvy. Nesměli sedlat koně, neboť to byla ušlechtilá zvířata, a museli sesednout ze svého osla nebo muly pokaždé, když kolem nich projížděl muslim. Jejich kultovní místa a dokonce i jejich příbytky nikdy nesměly převýšit sídla muslimů.

3) Naprostá právní a fyzická nejistota. Ochrana přiznávaná *dbimmis* – která ostatně měla chránit „lidi Knihy“ pouze před samotnými muslimy – mohla být kdykoliv zrušena. Systematicky a bez odvolání byla zrušena pokaždé, jakmile byli Židé nebo křesťané obviněni, ať už právem nebo neprávem, z urážky islámu.

Tato diskriminační opatření a ustavičná nejistota také vysvětlují, proč se křesťanská a židovská společenství, která byla na četných územích ještě několik století po arabském vpádu většinová, postupně pod tíhou vyděračského útlaku, neustálého ponižování a čas od času i pronásledování oslabovala. Ve většině těchto společenství se vytvořila mentalita bázlivé podřízenosti. Aby se církve a synagogy vyhnuly hrozbě nového pronásledování, zaujímaly vždy stanoviska svých utiskovatelů. Zákazu se podřizovala dokonce i vzpomínka na minulá pronásledování, neboť by si ji vládci mohli vysvětlit jako urážku islámu a tedy i jako záminku k novému pronásledování.

Mentalita *dbimmis* je v četných křesťanských církvích Středního východu doposud stále živá. Vysvětluje to v zásadě promuslimský a protiizraelský postoj mnoha církví: bezprostřední fyzická přítomnost a lepší výzbroj muslimů jim nedávají na vybranou. Proto také po zadržení rukojmí v kostele Narození Páně v dubnu 2002 anglikánský biskup a katolický i pravoslavný patriarcha jednohlasně odsoudili nikoli zadržování kněží a řeholnic jako rukojmí, ale izraelské obléhání chrámu. Pro bezpečnost svých oveček udělali to nejlepší, co mohli, ale je politováníhodné, že podobný postoj zaujaly všechny církve v Evropě.

Ať už se bude konflikt na Středním východě vyvíjet jakkoliv, je již nyní nehynoucí zásluhou a důkazem velikosti Izraele, že se mu podařilo jho *dbimmy* zlomit. Po třinácti stoletích ponižování se Židé mohou konečně chovat tak, jak oni uznávají za vhodné, ponechávat si plody své práce, svobodně diskutovat, hájit své životy a majetky, podřizovat se zákonům a ne rozmarům mocných na území, odkud jejich lid vzešel a kde oni sami po největší část posledních tří tisíciletí tvořili většinu. Je přirozené, že tato znovunabytá svoboda pohoršuje ty, kdo jsou přesvědčeni, že jim jejich náboženství dává božské právo vládnout ostatním národům, že nejmenší ústupek od „dar-al-Islám“ je absolutní teologický skandál nebo že demokracie, právní stát, tržní ekonomika a svoboda projevu nejsou legitimní cíle. Více však překvapuje, vidíme-li ty, kdo se odvolávají na demokratické tradice, že zaujímají stanoviska namířená proti jedinému svobodnému lidu a národu na Středním východě.

NEPŘÍTEL PALESTINCŮ

Ti z nepřátel Izraele, kteří se vyslovují na podporu svobody, poukazují na to, že osvobození Židů bylo dosaženo pouze ztročením jiného národa. Přitom arabští občané Izraele se jako jediní v celé oblasti těší úplné svobodě projevu, veškeré ochraně právního státu a volebnímu právu, které mění politickou realitu v zemi. Pokud jde o tragédii, kterou každodenně prožívají obyvatelé Zajordánska a Gazy, je zcela nesmyslné tvrdit, že základní zodpovědnost za ni nese Izrael.

Na jedné straně Izrael nemůže nic dělat s naprostou nepřítomností svobody projevu a právní ochrany osob, která panuje na územích spravovaných palestinskou vládou. Po ujednáních v Oslu v září 1993 nic nebránilo Jásiru Arafatovi vytvořit na těchto územích demokracii a právní stát. *Le Monde* tehdy uveřejnil několik článků, ve kterých se předvídal vývoj tímto směrem, ale tyto noviny se umějí pěkně trefovat Pánu Bohu do oken a je nepravděpodobné, že by dnes hnaly palestinskou vládu k odpovědnosti za to, že nesplnila jejich předpověď.

Na druhé straně a především jsou palestinská území neustálým zdrojem ohrožení Izraele teroristy, s čímž musí Izrael počítat. Od rozpoutání druhé intifády bylo do 3. listopadu 2003 zabito 869 Izraelců z celkové šestimilionové populace, z níž pět milionů tvoří Židé.

Z těchto obětí 676, tedy 78 procent, byli civilisté: mladí lidé v nočních barech, rodiny při svatební oslavě. Izrael žije ve strachu. Bylo by nemorální ho soudit, kdybychom toto neměli mít na paměti.

Kontrolní stanoviště, občasná vojenská nájezdy a v poslední době stavba bezpečnostní bariéry těžce poznamenávají každodenní život těch Palestinců, kteří si nepřejí nic jiného než žít v pokoji. Ale proč nikdo nepřipomene, že před intifádou žádné zátarasy na cestách ani bezpečnostní bariéry nebyly? Palestinci přicházeli pracovat do Izraele, Izraelci navštěvovali palestinská území. Tuto svobodu pohybu je mnohem obtížnější zajistit ve chvíli, kdy slouží k pronikání lidí opásaných výbušninami.

Osud mírumilovných Palestinců je jednou z velkých tragédií současného světa. Ti, kdo tuto skutečnost vyčítají Izraeli, musejí být upřímně vyzváni, aby navrhli jiné prostředky boje proti teroristickým výpadům. Můžeme si zde jen ve stručnosti připomenout kroky z posledních let, které jasně prokázaly, že ty dosavadní byly zcela neúčinné: poskytnout Jásiru Arafatovi stát na území, jehož rozloha se kryje s palestinskými územími prostřednictvím recipročního posměňování hranic, a rozdělení Jeruzaléma (Taba, leden 2001); pověření palestinské vlády odzbrojit teroristy (Cestovní mapa, březen 2003).

Nepřítelem civilního obyvatelstva Palestiny není Izrael. Jejich nepřítelem jsou teroristické skupiny a zodpovědní činitelé palestinské vlády, kteří jakoukoli dohodu chápou jen jako další krok na cestě ke zničení Izraele. A prvním z nich je Jásir Arafat. Několik měsíců po dohodách z Osla veřejně v Johanessburgu prohlásil: „Naším vzorem je smlouva (*budna*), kterou prorok Mohamed podepsal v Mekce s Kurajšovci (...). Dnes s touto smlouvou souhlasíme, ale jde jen o jednu etapu naší cesty do Jeruzaléma.“ Připomeňme si, že dojednání z roku 628 (smlouva z Hudajbíji), které Arafat zmiňuje, Mohamedovi umožnilo, aby na základě příměří posílil své pozice a po jeho skončení nakonec v roce 630 dobyl Mekku. Jásir Arafat 2. června 2003 během vyjednávání „příměří“ (šlo vlastně o novou *budnu* z Hudajbíji) oslavoval „mezinárodní den dětí“ a vyzýval palestinské děti k účasti na sebevražedných atentátech, které by umožnily dobytí Jeruzaléma (jeho slova vysílal 3. června ze záznamu druhý kanál izraelské televize).

Proto je pochopitelné, že Izrael dával často raději přednost zesíleným bezpečnostním opatřením před přehnanými gesty důvěry, a to i s rizikem, že se dotknou civilního obyvatelstva. Tím není řečeno, že za prospěšná a nezbytná považujeme všechna konkrétní opatření a akce. Ale Izrael je ve válce, a ta vyžaduje činit rychlá rozhodnutí v nejistém prostředí. Kdyby mohl více důvěřovat, bylo by i méně nepřijemností.

Poté, co teroristé přistoupili 29. června 2003 na tříměsíční *budnu*, učinila izraelská vláda první kroky ke zmírnění nepřijemných opatření: odstranila zátarasy a povolila vstup palestinským dělníkům. Izrael byl tehdy ochoten jít ještě dál, pokud by palestinská vláda učinila souběžně konkrétní opatření, která by vedla k rozbití teroristických skupin; k tomu ovšem nikdy nedošlo.

Nedůvěra, se kterou Izrael přistupuje k jednání se svými nepřáteli, je často interpretována jako typický příznak rasistické ideologie nebo jako záminka k pokračování vojenského útlaku. Popis příčin této nedůvěry, vycházející ze snadno dostupných a přeložených dokumentů, nám umožňuje upřesnit toto stanovisko a lépe mu porozumět.

KRÁTKÝ POPIS ZLA

Po dohodách z Osla ze srpna 1993 se stal Jásir Arafat vůdcem palestinské autonomní samosprávy, což byl zárodek státu, který měl v počáteční fázi spravovat 42 procenta Zajordánska a více než 90 procent Gazy. Palestinská samospráva disponovala krom jiného vlastní policií, tištěnými i audiovizuálními médii a zodpovídala za

program školní výchovy. K zajištění všech těchto úkolů se jí dostalo široké finanční podpory z té strany, již se běžně říká „mezinárodní společenství“, především pak od Evropské unie a od Izraele.

Protože EU financovala vydání školních příruček a učebnic, někteří evropští poslanci (zejména bývalá komisařka Emma Boninová a Olivier Dupuis) se snažili Evropu upozornit na podněcování nenávisti a výzvy k vraždění, které se v nových učebnicích vyskytují. Pascal Boniface všechna tato obvinění ve výše citovaném díle (s. 56–57) šmahem odmítá a cituje různá popření těchto informací, která pocházejí výlučně z palestinských zdrojů. Zjevně nezná poslední syntetické dílo z pera německého univerzitního profesora Goetze Nordbrucha *Narrating Palestinian Nationalism. A Study of the New Palestinian Textbooks* (Washington, Middle East Media Research Institute 2002).

Dílo Goetze Nordbrucha doplňuje několik stránek přetištěných z těchto příruček, které jenom dokazují, že ani nejnovější palestinské učebnice neuznávají existenci Izraele. Na mapách oblasti se setkáváme pouze s Palestinou, která překrývá celé území Izraele. Bez ohledu na to, že takové pojetí Palestiny je v příkrém rozporu s uznáním Izraele OOP při dohodách z Osla, dokresluje hlubokou naivitu těch, kdo ještě dnes tvrdí, že konec konfliktu by umožnilo úplné stažení Izraele z území obsazených v roce 1967. Umožnilo by se tak sice vytvoření palestinského státu vedle Státu Izrael, ale palestinská správa toto řešení zcela evidentně nechce, protože neustále vtlučká palestinským dětem do hlavy, že jejich národ nebude svobodný, dokud Izrael nezmizí ze zemského povrchu. Jak v závěru své studie naznačuje profesor Nordbruch, myšlenka svobody je zde vždy spojována s odporem k vnějšímu útlačku, nikoli s odporem vůči útlačku vnitřnímu.

Na základě této definice palestinského národa školní učebnice připomínají, že „islám každému muslimu přikazuje bránit svou zemi, dokonce tehdy, kdyžby šlo o jednu její píd“. Děti jsou za tímto účelem nabádány k účasti na intifádě a džihádu. Kladené

otázky obsahují mimo jiné toto: „Asmaa, dcera Abú Bakra, byla v mém věku, když se zapojila do Prorokových bojů (...) Jakou roli mi přísluší sehrát při podpoře národního odporu proti imperialistickým okupantům?“ Učebnice islámské výchovy pro děti ze šestých tříd přinášejí odpověď svého druhu: oslavnou báseň na počest mučedníků, v jejímž závěru se můžeme dočíst, že „...vznesená duše má dva cíle: smrt a přání zemřít“.

V souladu s odmítáním uznat existenci Izraele neobsahují učebnice téměř žádnou zmínku o Izraeli. Naopak obsahují zjevnou antisemitskou propagandu. Při líčení Mohamedova života se dozvídáme, že „Prorok dal svým žákům doporučení, aby se učili jazyku Židů a chránili se tak před jejich proradností“. Úplné vyhnání Židů Mohamedem a jeho nástupci z Arábie je zde prezentováno jako Boží trest za porušení *dbimmy*. Jedna z otázek pokládá daných dětem zní takto: „Porovnej postoj muslimů a Židů, pokud jde o dodržování smluv.“ Náboženská výchova pro křesťanské děti se opírá o epizody evangelia líčící Ježíšovy konflikty se Židy, aniž se v nejmenším naznačí, že Ježíš byl rovněž Žid.

Palestinské školní učebnice jsou nicméně přímo vzorem pacifismu a harmonie ve srovnání s televizní propagandou. Profesor Hamar Marcus z Jeruzalémské univerzity předkládá na své webové stránce (Palestinian Media Watch, <http://www.pmw.org.il/new/>) instruktivní výběr z vysílání palestinské televize. Šahídi, dívky a mladí muži, kteří obětují vlastní životy při zabíjení židovského civilního obyvatelstva, jsou zde neustále glorifikováni: hudební klip na oslavu Wafy Idrissově, první šahídy ženského pohlaví (vražděný atentát ze dne 27. ledna 2002), byl den co den vysílán po několik měsíců („Ó, má sestro Wafo, ty jsi tlukoucí srdce naší hrdosti.“). Televizní náboženská kázání vyzývají k vyvražďování Židů: „Budeme je vyhazovat do povětří v Hadeře, budeme je vyhazovat do povětří i v Tel Avivu (...), Bůh z nás učiní vykonavatele této řeže (...), blahoslavený, kdo vkládá do hlavně náboj, aby prohnal kulku lebkou Žida!“ (Dr. Ibrahim Mádí, 3. srpna 2001) „Ten,

kdo nežádá Boha, aby mohl zemřít jako šahíd, zemře ve stavu bezbožnosti.“ (Šejk Ahmed Abdul Razek, 22. března 2002) „Jakmile se šahíd setká se svým Stvořitelem, jsou mu odpuštěny všechny jeho hříchy (...), pojme 72 panen a stane se přímluvčím pro sedmdesát členů své rodiny.“ (Dr. Ismail Raduán, 17. srpna 2001) A mohli bychom pokračovat dále.

Obzvlášť odpudivá jsou vysílání pro děti. Chlapci a dívky ve věku šesti až deseti let vysvětlují před rozněženými pohledy dospělých, že se chtějí stát *šabídy* a že chtějí pobít všechny Židy. Hudební klip předvádí asi dvanáctiletého chlapce, jak svému otci předává dopis, ve kterém ho žádá, aby se radoval z jeho smrti ještě předtím, než půjde vrhat kameny a padne k zemi se zpěvem na rtech: „Sladce tvá půda voní, má drahá vlasti, *šabído*, ó můj otče, očekávaje, že mne doženeš a připojíš se ke mně, nezapláču a budu šťasten.“ Potom divákům pokyne rukou a objeví se následující text: „Nezdravím vás proto, abych se s vámi rozloučil, ale abych vás vyzval: následujte mne.“ Podobné klipy šíří v četných reprízách palestinská televize. Novináři vysílání na Střední východ o nich nemohou nevědět. Důvod, proč tyto ohavnosti nikdy necituje francouzský tisk, je záhadou, tajemstvím. Odhalit tuto záhadu by byl nepoměrně záslušnější počin než snaha zjistit, je-li nebo není-li dovoleno v současné Francii kritizovat Izrael.

NA PODPORU IZRAELE

Kritizovat Izrael má pro některé lidi celou řadu půvabů. Obraz slabého národa utiskovaného kýmisi silnějším vždycky posiluje ty, kdo považují za morální stavět se soustavně a pokaždé na stranu těch nejslabších. Skutečnost, že Izrael je západní země, poskytuje těm, kdo se nemohli přímo účastnit boje proti kolonialismu, iluzi, že se mohou vyvinut, třebaže by to v jejich případě přímo souviselo s ohrožením existence celého jednoho národa na jeho vlastním teritoriu. Ti, kdo ve 20. století věnovali veškerý čas hledání modelu, který by byl opakem demokratické a kapitalistické společnosti (SSSR, nacistické Německo, lidová Čína, Kambodža a rudí Khmérové, Kuba atd.), se nacházejí v obtížné situaci, neboť museli uznat svou porážku a zakusit pád svých model. Palestina angažovaná v boji za „národní osvobození“, v jehož průběhu je ničena západní země, znamená v jejich dojemném hledání totalitarismu posledního avatara, jemuž by se mohli klanět.

Antisemitismus, obchodní zájmy, zbabělost tváří v tvář pokořování některých muslimů nebo demografický cynismus („pět milionů Židů, tři sta milionů Arabů, postavíme se raději na stranu těch početnějších“) nehrají při nepřítelství vůči Židům přirozeně žádnou roli. Důkazem je, že se těchto motivací nikdo nedovolává.

Ale ať už je tomu jakkoli, rádi bychom těm, kdo ctí demokracii, právní stát a tržní

ekonomiku, umožnili podporovat Izrael a být na to hrdí. Nejde přitom, jak se neustále opakuje, o „bezpodmínečnou podporu“. Přísně vzato má tato podpora celou řadu tvrdých podmínek: nepovzbuzování vlastních dětí k vraždění ani sebevraždám, nepopravování vlastních disidentů bez soudního procesu, výměna vlastních politických vůdců v demokratických parlamentních volbách, respektování svobody tisku, nepožadování totální etnické čistky na vlastním území, nehlásání masakrů civilního obyvatelstva jako prvního cíle války. Lze se velice snadno přesvědčit, že Izrael tyto podmínky naplňuje.

Duch doby nás výslovně nutí, abychom dodali, že naše podpora není produktem „komunitárního reflexu“, ale dílem solidarity založené na určitých zásadách. Ten, kdo píše tyto řádky, není Žid ani Izraelec, ale považoval by za čest, kdyby byl za takového považován nepřáteli Izraele.

Commentaire, zima 2003/2004, s. 933–940. Redakčně kráceno. Z francouzštiny přeložil Josef Mlejnek. Citáty z Koránu v překladu Ivana Hrbka, Praha, Academia 1972.

Převzato s laskavým svolením redakce z časopisu Revue politique, roč. 2, 2. února 2004. Foto ČTK

Helmut Newton

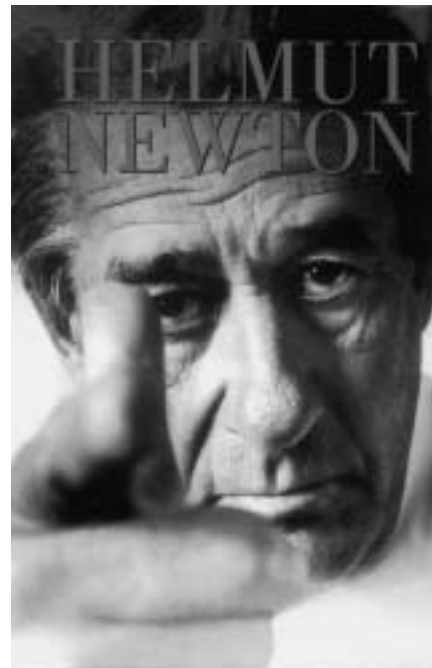
V závěru loňského roku proběhla na Pražském hradě výstava fotografií Helmuta Newtona, původním jménem Helmut Neustädter. Kdo ji navštívil, na jeho fotografie určitě nezapomene, ať už se mu líbily nebo mu Newtonovo pojetí bylo cizí. Krátce po skončení pražské výstavy zahynul tento světoznámý fotograf při autonehodě ve věku 83 let. Tak alespoň krátkou vzpomínku na jeho život.

Narodil se v berlínské židovské rodině. Jejich rodina nebyla nábožensky založená, maminka nechodila do synagogy vůbec, tatínek tak 3x do roka. Obřad „bar micva“ se pro mladého Helmuta nekonal, židovské svátky moc neslavili, zato Vánoce slavili s opravdovým vánočním stromčkem a kupou dárků. Tatínek se cítil především Němcem (válečná služba v německém wehrmachtu v první světové válce, železný kříž I. třídy apod.), své židovství vnímal jako něco vrozeného, nad čím nepřemítal. Vyšší společenské postavení se odrazilo

u otce i ve vztahu k jazyku jidiš, který Helmutův otec považoval za „hatmatilku“ a nesnášel ho.

Helmutova rodina byla dobře finančně zabezpečena, nestrádala ani v době velké hospodářské krize. On sám byl hýčkán odmala na duchu i na těle, obklopen chůvou, služkami a milujícími rodiči.

Když byly vydány v r. 1934 norimberské zákony a ředitelství reálky, kterou navštěvoval, nařídilo, že Židé musí sedět v zadních lavicích, tatínek ho přehlásil na Americkou školu v Berlíně, kde se vyučovalo v angličtině. Ve stejném roce (ve čtrnácti letech) přišel o panictví a zájem o druhé pohlaví se stal významnou částí jeho dalšího života. Nevnímal rizika, která s sebou přinášela pro Židy v třicátých letech stupňující se a ponižující zákonná omezení. Moc je nerespektoval, tak jak to odpovídalo jeho věku, kdy jsou nebezpečí „vzdálená“, přesto, že se jednalo i o takové riziko jako koncentrační tábor za styk s arijským děvčetem.

Školu řešil Helmut pasivním odporem, což nakonec vedlo z jeho pohledu adolescenta k úspěchu a mohl v šestnácti letech školu opustit. Chtěl se stát kameramanem, ale pro tatínka to bylo povolání stejně přijatelné jako být číšníkem, pro-

stitutem nebo pasákem. A tak se začal učit fotografem.

Krátce po křišťálové noci v prosinci r. 1938 se mu podařilo za vysoký úplatek získat vystěhovalecký pas a opustit Německo. V osmnácti letech, s pěti dolary, do neznáma.

První dvě léta nucené emigrace strávil v Singapuru, kde se nechal vydržovat ženou dvakrát starší než byl sám, v r. 1941 po vstupu Japonska do války, musel opustit Singapur a byl nejdříve internován v táboře v Austrálii nedaleko Melbourne, pak pracoval u australských farmářů, posléze vstoupil jako dobrovolník do australské armády. Po propuštění z armády v r. 1946 si změnil jméno na Newton. V roce 1948 se oženil v katolickém kostele s australskou fotografkou. Svůj původ však nezapřel a zůstal Židem, ale díky vstřícnosti faráře se sňatek

mohl uskutečnit alespoň před vedlejším oltářem. Jeho život byl plný paradoxů.

Intenzivně se věnoval fotografování, cestoval po Evropě – Londýn, Paříž – i do zámoří, ale stále se mu nedařilo prorazit. Miloval Paříž, svět kaváren a prostitutek, ale jeho fotografie byly příliš odlišné od tehdy módního pojetí. Byly příliš erotické, příliš „neslušné“.

Až počátkem šedesátých let konečně prorazil přes francouzský Vogue. Od té doby jeho kariéra stoupala. Jeho počáteční fotografie jsou provokativní, ženy jsou ve vyzývacích postojích, jedná se o ženy se silně erotickým nábojem, ale přesto nepůsobí obscénně. Vzhledem k úzkému sepětí se světem módy jsou jeho modely často profesionální modelky. Část jeho pozdější tvorby je však věnována i portrétům známých osobností a fotografiím ženského aktu. Newtono-

vy fotografie jsou mistrovským dílem profesionální dokonalosti. Jeho tvrdohlavost se projevovala nejen ve výběru témat, ale i v preciznosti technického provedení.

Helmut Newton nebyl módním fotografem, inspiroval ho sám život, jeho záhadnost a krása, kterou dokázal umělecky ztvárnit a dochovat i pro další generace.

Jeho smrt i odkaz byly stejně nekonformní jako jeho život: zahynul v autě (a auta byla jeho velkou láskou), na vrcholu slávy. Své dílo odkázal rodnému městu Berlín, které musel kdysi ponižujícím způsobem opustit, a které přesto nepřestal milovat.

sara h, 26. 3. 2004

Pramen: Helmut Newton, Vlastní životopis, Slovart (česky) 2003

Moderní umění, Picasso a Kishon

Máte rádi umění? Chodíte se rádi dívat na sochy nebo obrazy s tím, že očekáváte, že vás potěší, pohladí po duši, že v nich najdete kousek sebe a při tom nepatříte mezi znalce umění? Většina z nás přistupuje k obrazům otevřeně a vstřícně a těší se z krásy, kterou nám dokáže umělecké dílo předat, aniž bychom složité zkoumali, proč tomu tak je. Nemáme aspirace na znalce umění, necítíme se povolání hodnotit kvalitu a cenu díla, jen vnímáme celek, který je nám více nebo méně blízký.

Možná leckdo navštívil i výstavy moderního umění a při odchodu si kladl bezradné otázky: Nerozumím modernímu umění? Musí být umění krásné? Je vždy pravda, že i v ošklivosti je krása? Nedokážu vnímat „správně“ jako ostatní? Mám špatný vkus? Stárnu?

Dokážu být natolik asertivní, abych dokázal přiznat nejen

sobě, že mě některá výstava vyděsila, vzbudila ve mně pocit ošklivosti, odporu, pocit, že si ze mě někdo utahuje a hřeší na ješitnost a stádnost lidí, kteří budou předstírat nadšení (Jak originálně pojeté! Obdivuhodná myšlenka! Nový přístup!)? Pokud je většina nějakou výstavou moderního umění nadšená, při opačném názoru budu považována přinejmenším za umělecky negramotnou a tudíž společensky „out“.

Tak o tomto problému pofidérní krásy některých moderních uměleckých výtvorů píše překrásně Efraim Kishon ve své knize „Picassova sladká pomsta“ (Epocha, Praha 2003). Satirickým způsobem odděluje skutečné umění od pseudouměleckých paskvilů a otevřeně si z nich dělá legraci. Stejně sarkasticky se vysmívá i kritikům, kteří v záplavě nesrozumitelných slov vyjadřují svou vlastní neschopnost vnímání skutečné umělecké hodnoty. Jen pro srovnání:

Co říká umělecký kritik:

Vzedmuté sbíhavé struktury narcistně efervescentního silového pole

Apolonské dovršení rytimizovaného rozvrstvení linií

Kosmicky vzrůstající buněčné bubliny s nadčasovou transfigurací

Předznamenávaná vibrující syntéza jako optická distance k melodické hypertrofii

Spiraloidní a fluodoidní antagonismy archetypické a chimerické esoteriky

Geometrizované, somnambulní předvědomí exoticky žhavých luminózních erozí fetálně se přibližujících koeficientům zničení

= Co představuje „umělecké dílo“:

= Hnědá skvrna

= Dvě lišty

= Nic

= Prázdné plátno signované na rubu

= Pět zelených čtverečků

= Nafouknutý kondom

V ošklivosti může být i krása, ale mezi námi, ošklivé může být (a většinou je) zase jenom ošklivé. Nemusíte s Kishonem ve všem souhlasit, ale milovníci knih a obrazů se výborně pobaví.

sara h, 1. 3. 2004

Sekl se Orwell o dvacet let?

ptá se v titulu své poslední knížky Benjamin Kuras. Má na mysli samozřejmě známý Orwellův sci-fi román *1984*.

Knihu *Sekl se Orwell o dvacet let?* vydalo nakladatelství Baronet a čtenář se už připravuje, jak se zase bude bavit nad vtipnými a moudrými postřehy a nápaditými závěry jako v dřívějších Kurasových knížkách *Češi na vlásku, Jak přežít padouchy, Nebýt Golema, Je na Marxu život?* a dalšími. Jenže už podtitulek této jeho knihy - Svoboda a totalita v 21. století - zní jaksi varovně. A my už začínáme tušit, že nepůjde ani o Kurasův laskavý humor rodilého Zlíňana, ani o vtípkování studovaného Olomoučana, ba ani britkou ironií Londýňana a autora 15 anglických divadelních a rozhlasových her. A skutečně: Hned od první kapitoly Plíživá orwelizace začíná úsměv na čtenářových rtech poněkud tuhnout. A když mu v kapitole Pouliční kamerizace autor připomene, že „Jak říká vědecké přísloví, co někde někoho napadne jako sci-fi, to bude za pár let technicky proveditelné“,

zmizí úplně. Není nám na duši dobře, když se dočteme, jak se šéf projektu kombinace kamery, rádia, telefonu a počítače velikosti zrnka písku, takzvaného „smart dust“, profesor Kris Pister pochvaluje, že „Budou to nesmrtelné, soběstačné, jednočipové počítače se zabudovaným vnímáním, komunikací a energetickým pohonem.“

Ovšemže nejde jen o to, že žádný občan, vlastně žádná bytost neunikne sledování, ale taky o to, co autor shrnul v kapitole Rozpačité mudrování nad stavem planety. Kuras, který nám v knížce nabízí spoustu konkrétních údajů z britské a evropské skutečnosti, nás vyzývá, abychom zkusili mudrovat spolu s ním. A po tom společném mudrování nás v předposlední větě knížky nabádá „Slovy slavného lidomila - bděte.“ Pak, aby smazal i sebemenší náznak patetického tónu, nám v úplném závěru přeje: „A nechte si chutnat.“

Jona

Politikové na útěku

Když se řekne slovo *útěk*, každému se vybaví útky minulého dvacátého století, kdy se vlny útěků opakovaly v intervalech přibližně deset patnáct let: Židé utíkali před pogromy z východní Evropy a z Ruska na začátku minulého století, Rusové utíkali před revolucí v letech 1918 - 20, lidé utíkali před německým fašismem koncem 30. let, Němci utíkali před postupující Rudou armádou, Češi před Vítězným únorem a po něm, před ruskými tanky a před normalizací...

Každý útěk mohl být tragédií se smutným koncem, ale taky fraškou s koncem libovolným.

Platí to především o lidech „zvláštního ražení“ - o politicích. Ve srovnání s obyčejnými smrtelníky na útěku neopouštěli jen majetek a pohodlí domova, ale politickou moc, což je obzvlášť bolestivé.

Právě jejich strastiplné cesty, nezřídka s ohrožením života, popisuje spisovatelka **Zora DVOŘÁKOVÁ** ve své nové knize **POLITIKOVÉ NA ÚTĚKU**, kterou letos v březnu r. 2004 vydalo nakladatelství EPOCHA.

Jak se uvádí v podtitulku, jedná se o „Osudy změněné 25. únorem 1948“, o odchodu, přesněji řečeno útěku za dramatických okolností poslanců, členů československé poválečné vlády a významných osobností, jako např. ministra zdravotnictví Adolfa Procházky, ministra Jaroslava Stránského, Huberta Ripky a taky Pavla Tigrida a Ferdinanda Peroutky.

Utíkali až na poslední chvíli, až do vyvrcholení únorové krize.

Až do poslední chvíle byli přesvědčeni, že jejich budoucnost je tady. Zůstali tady i ti, kteří sice byli vůči domácímu vývoji skep-

tičtí, ale podle zásady, že potápějící loď opouští posádka až jako poslední, i oni setrvali na svém místě. ...Až teprve události odehrávající se kolem 25. února, kdy Prahou pochodovaly ozbrojené milice, kdy začaly řádit akční výbory a v řadách komunistických odpůrců se začalo zatýkat, je přesvědčily, že musí myslet na svou vlastní záchranu.“

Kapitoly jednotlivých příběhů se dělí na tři části: Co předcházelo, Útěk, Co následovalo.

V knize jsou nejen dobové fotografie a faksimile tajných zpráv, ale dokonce přesné plánky pohybu při útěku - místo, kde bude čekat vůz, dům, v němž se mohou ukrýt, kdyby se objevil někdo podezřelý.

Spisovatelka Zora Dvořáková, známá autorka celé řady děl literatury faktu, svá vyprávění důsledně opírala o dokumenty, převážně o zprávy a protokoly StB. Přesto nebo právě proto se kniha čte jedním dechem.

Jan Jona